

Спорт і свята в античності

Давня Греція

Тема 1. Свято як багатовимірне соціокультурне явище.

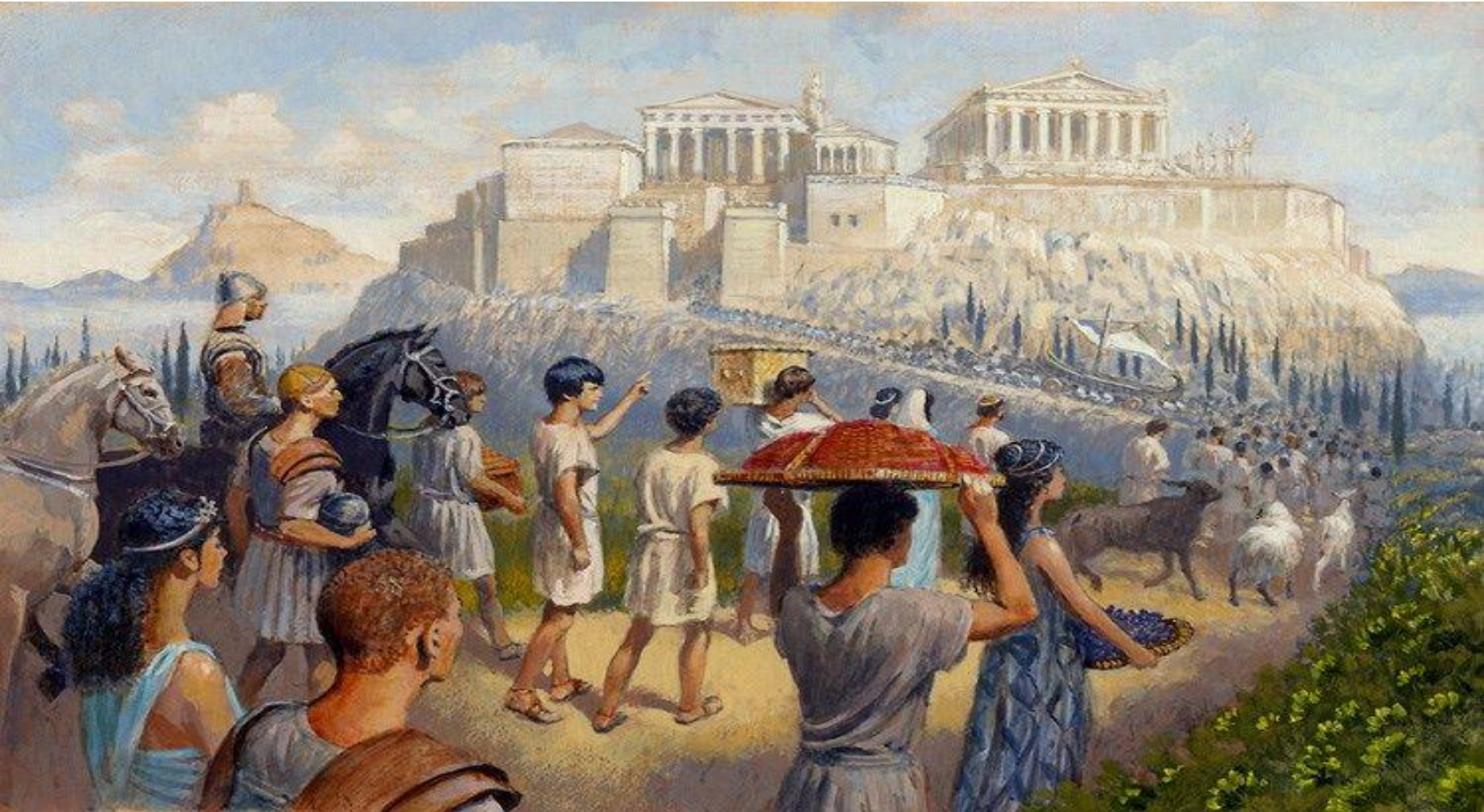
Спортивні ігри у програмі свят

- ▶ 1. Визначення феномену свята
- ▶ 2. Концепція і сценарій свята
- ▶ 3. Основні функції свята
- ▶ 5. Зв'язок між святом і спортом
- ▶ 6. Святково-спортивна термінологія

- ▶ **Свято** (рос. *праздник*, грец. *έορτή*, лат. *festum*, *i n*) - певний часовий відрізок (день, декілька днів і т.п.), зафіксований у календарі, який має для нас особливе сакральне значення, оскільки протиставляється буденності.
- ▶ Характер свята визначається концепцією і сценарієм. Концепція – це ідея, закладена в основу святкування, визначення місця і часу проведення свята; сценарій – це перелік і послідовність запланованих святкових заходів.

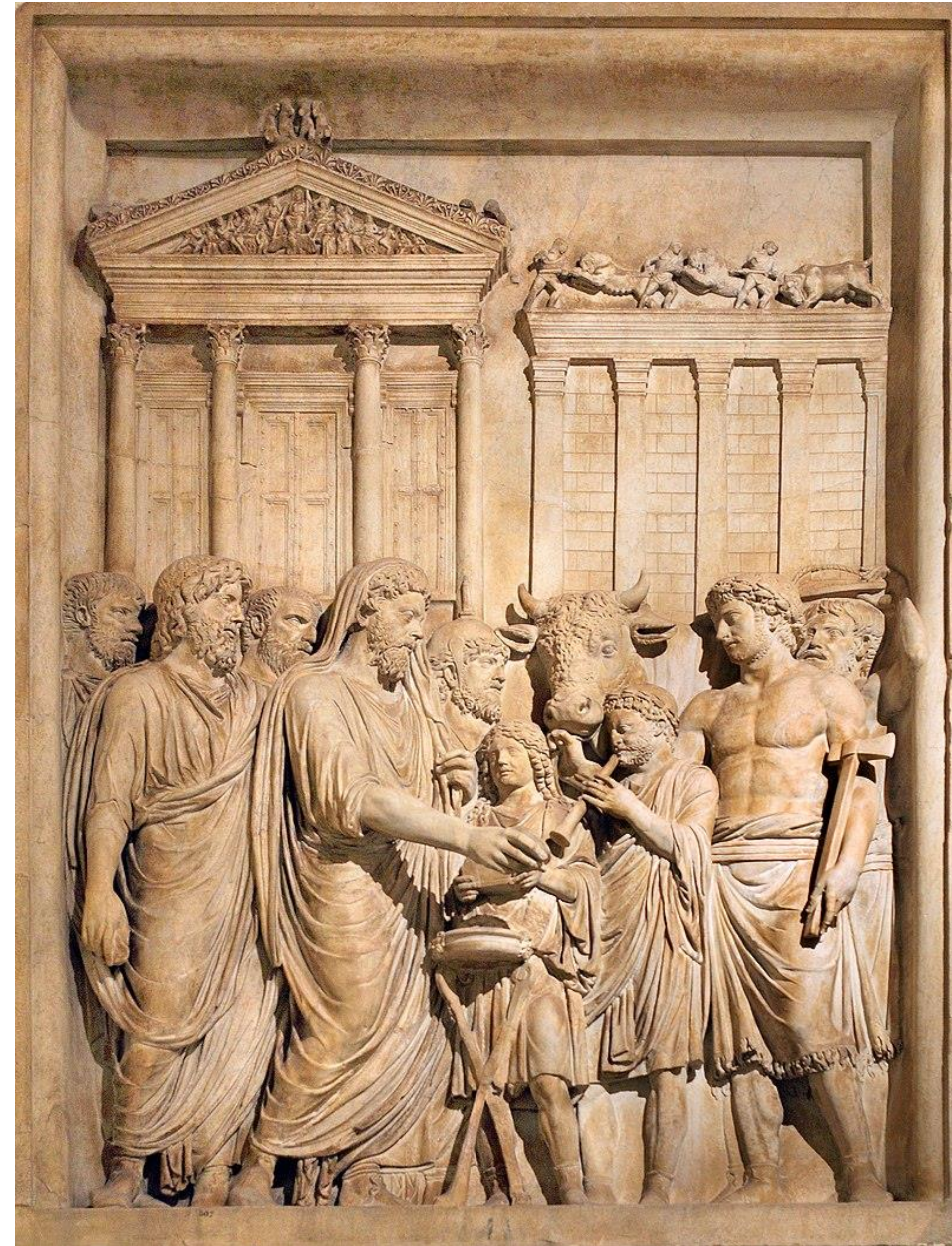

Урочиста процесія (грец. *πομπή*, лат. *програ, ае f*) під час святкування Панафіней

Імператор Марк Аврелій і члени його родини приносять жертву Юпітеру

Помпа (грец. *πομπή*, лат. *pompa, ae f*) — урочиста процесія присвячена культовій події, ритуал перед жертвуванням

Свято Кронії / Сатурналії у давніх еллінів і римлян

Основні функції свята

- ▶ 1. **Хронологічна функція** – свято є засобом межування часу, датою, зафіксованою у календарі.
- ▶ 2. **Сакральна функція** – свято транслює традиційні культурні цінності, культові дії сакралізують об'єкт, на честь якого відбувається святкування.
- ▶ 3. **Комунікативна функція** передбачає спілкування (реальне або віртуальне) учасників свята, емоційну реакцію на побачене або почуте.
- ▶ 4. **Ідеологічна (виховна) функція** забезпечує реалізацію концепції свята з метою залучення підростаючого покоління до традицій, ідей і вірувань предків (публічні свята), створює й підтримує культурні норми у суспільстві.
- ▶ 5. **Інтегративна функція** – функція об'єднання, консолідації громадян (полісу, імперії, суспільства).
- ▶ 6. **Компенсаторна функція** базується на формуванні ідеального простору, де захоплені святкуванням люди перебувають в атмосфері радості й достатку, забуваючи про буденність і злидні.
- ▶ 7. **Рекреативна функція** – функція відпочинку.
- ▶ 8. **Естетична функція** – полягає у тому, що святкові ритуали (дійства) пробуджують, формують і розвивають естетичні почуття та уявлення людини, а також стимулюють народження і розвиток окремих видів мистецтва.
- ▶ 9. **Ігрова функція** - перетворює святкування на своєрідну гру, створену за підготовленим сценарієм.

THE PANATHENAEA

An ancient Greek celebration of summer.
The precursor to the Olympics.

DEC
31

Games
Music
Friends
Food
Fire

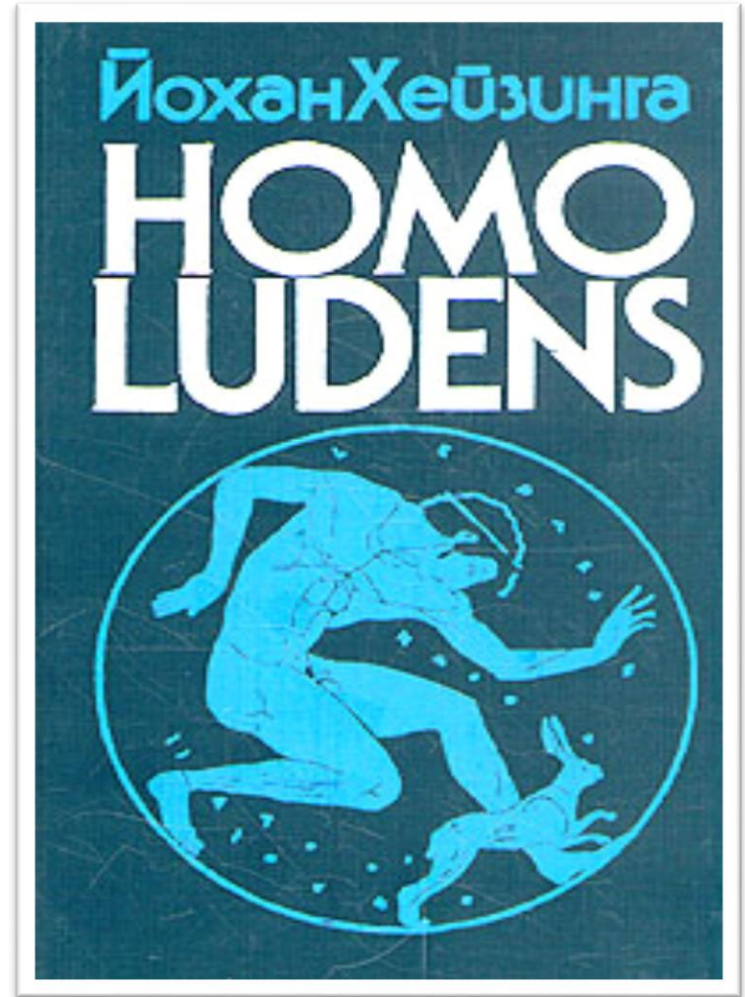
MASSIVE SOUNDS to see in the **NEW YEAR**
Games and prizes throughout the day.
Huge bonfire for New Year Celebration.
BYO food and drink.
Clean water and BBQs available.
Food preparation area plus showers and toilets

*Come, stay.
There's plenty
of room.*

Tennis and table tennis,
sack racing, three legged
race, gumboot throw.
horizontal water slide,
tug-o-war, talent contest.

Йохан Хейзінга (1872 – 1945)

Термінологія на позначення змагань греко-латинського походження

- ▶ англ. **Sport** < старофранц. **disport / desport** < лат. **deporto** – здобувати славу, перемогу
- ▶ грец. **ἄγών, ᾠνος** - змагання
- ▶ грец. **Ὀλυμπιάς, ἄδος** - олімпійські ігри, олімпіада, від назви священної місцевості Олімпія (грец. **Ὀλυμπία < Ὀλυμπος**)
- ▶ лат. **Olympia, orum (plur.)** - олімпійські ігри
- ▶ грец. **παιδιά** - гра, розвага, дитяча гра
- ▶ лат. **ludus, i m (sing.)** – гра як синонім грецького іменника *παιδιά*
- ▶ **ludi, orum (plur.)** – публічні ігри, змагання, видовища: *ludi gladiatorii, ludi bestiarum* та ін.
- ▶ **circenses, um (plur.) < circus, i m** (арена, коло) - публічні видовища, що відбувалися у цирку
- ▶ **munera (plur.) < munus, eris n** (подарунок) - синонім до терміна *ludi* на позначення ігор для розваги римського народу

Тема 2

Джерела походження найбільш відомих загальногрецьких ігор.

Поняття «агон, агоністика» у грецькій культурі

- ▶ 1. Походження традиції спортивних змагань як частини урочистого релігійного ритуалу
- ▶ 2. Опис спортивних змагань в “Іліаді” Гомера (XXIII пісня)
- ▶ 3. Агоністика як спосіб досягнення *ἀρετή* – доблесті, доброчесності та ідеологічна основа еллінських святкових церемоній
- ▶ 4. Олімпія – батьківщина найбільших в історії людства спортивних змагань

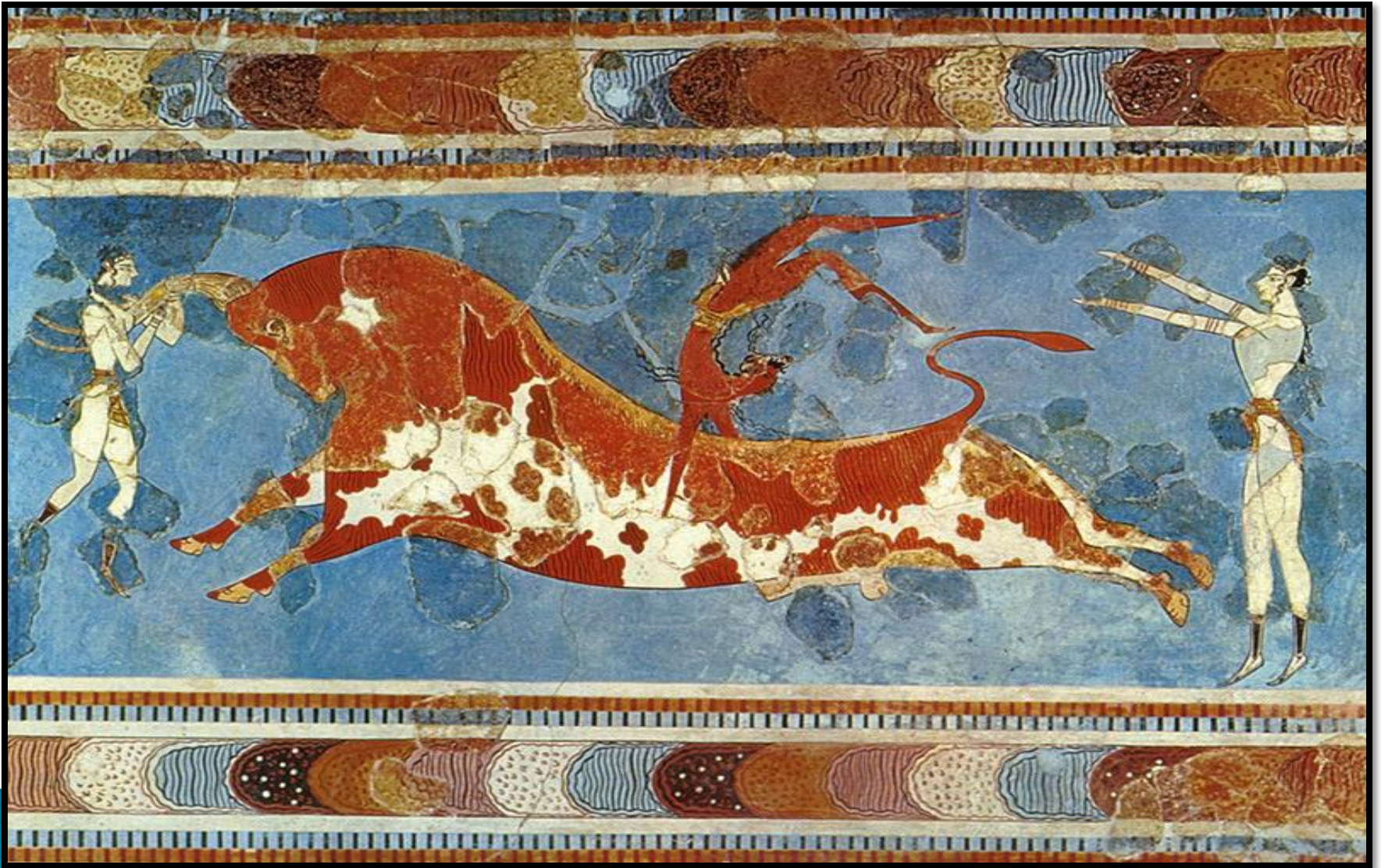
Урочиста церемонія запалення Олімпійського вогню в Олімпії

Жан-Луї Давід. Поховання Патрокла

**Тавромахія (ігри з биком)
Палац Міноса, о. Крит (III-II тис. до н.е.)**

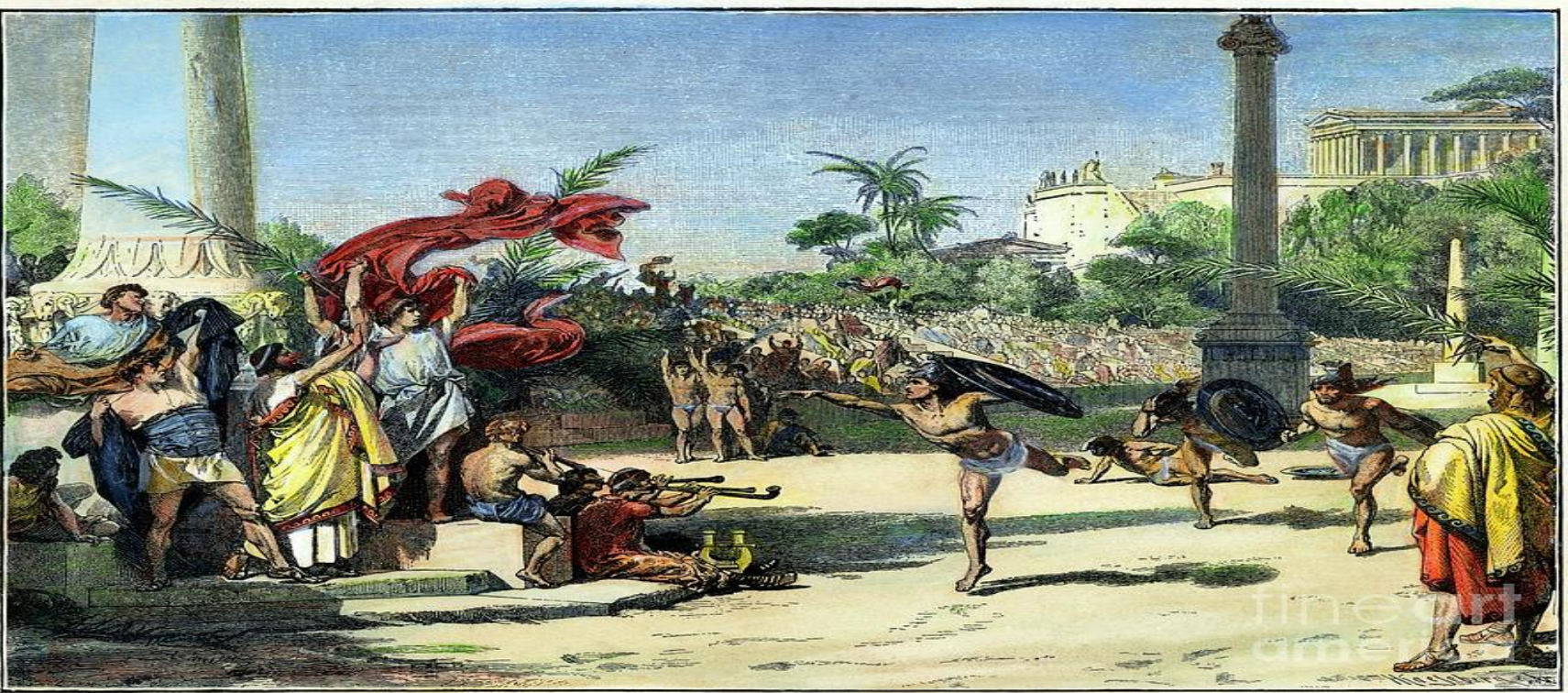
Афіна і Арахна

Аполлон і Марсій

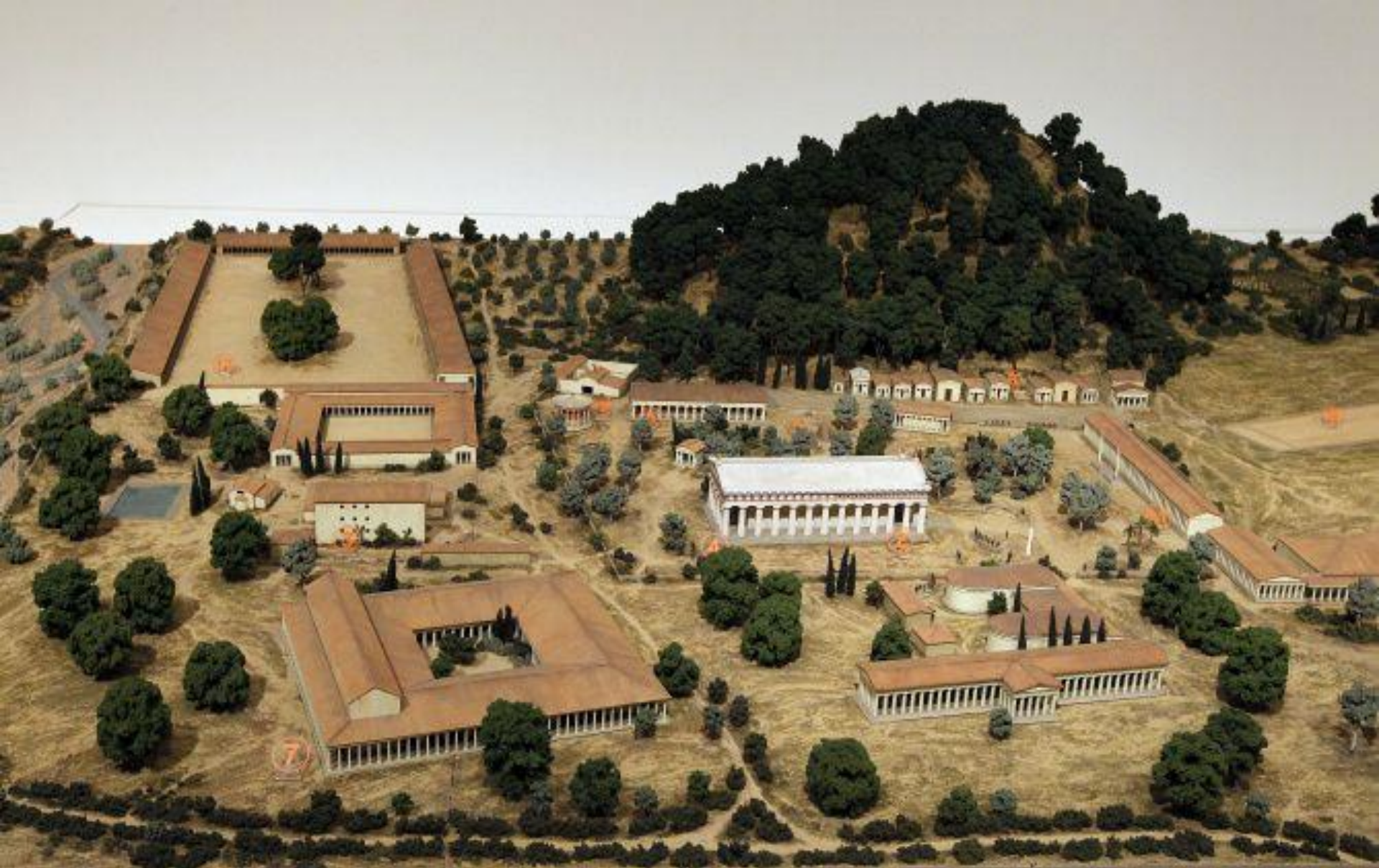

Олімпія – історичний центр Еллади

Давня Олімпія (реконструкція)

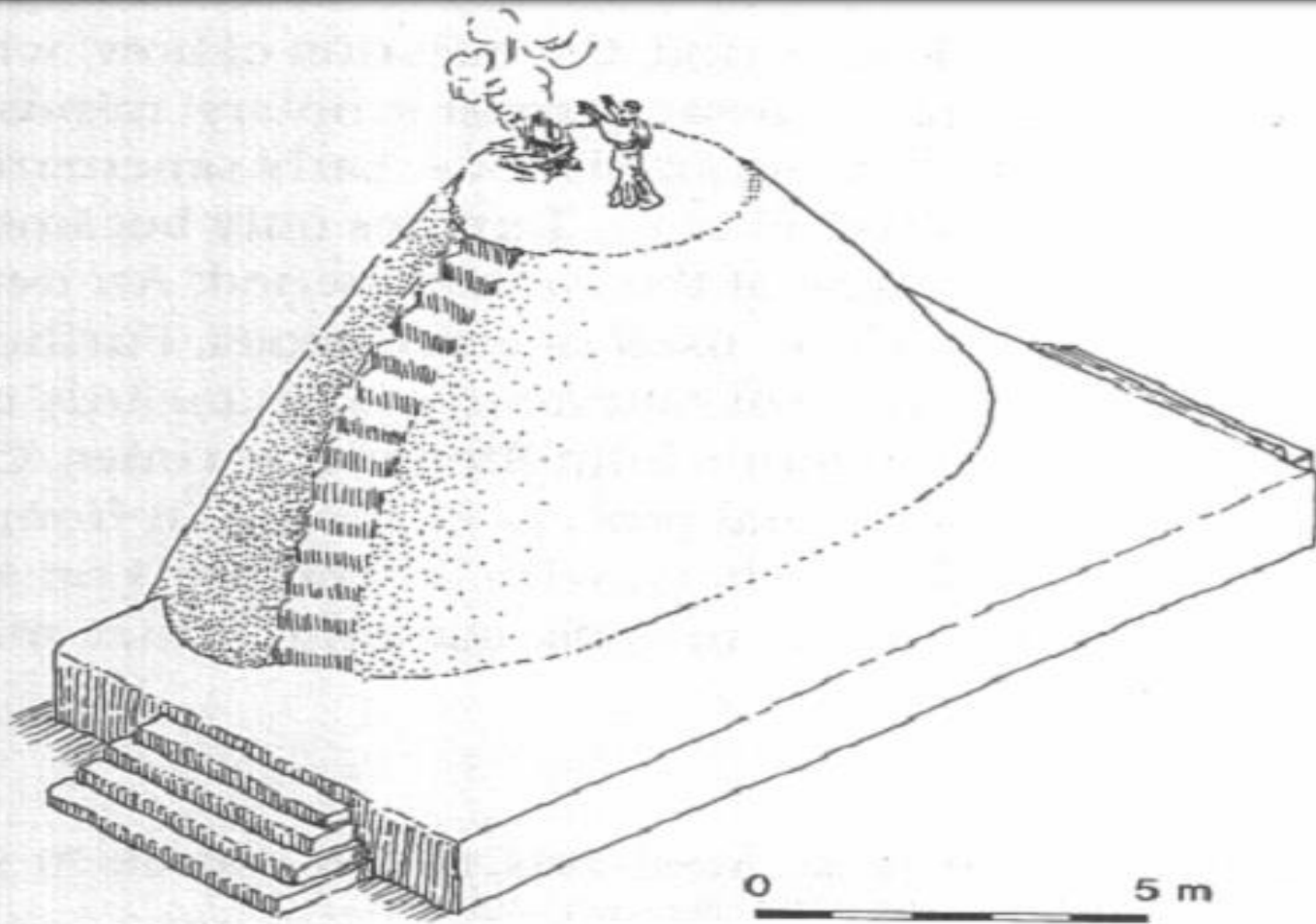

Храм Зевса в Олімпії

Вівтар Зевса в Олім্পії (реконструкція за описом Павсанія)

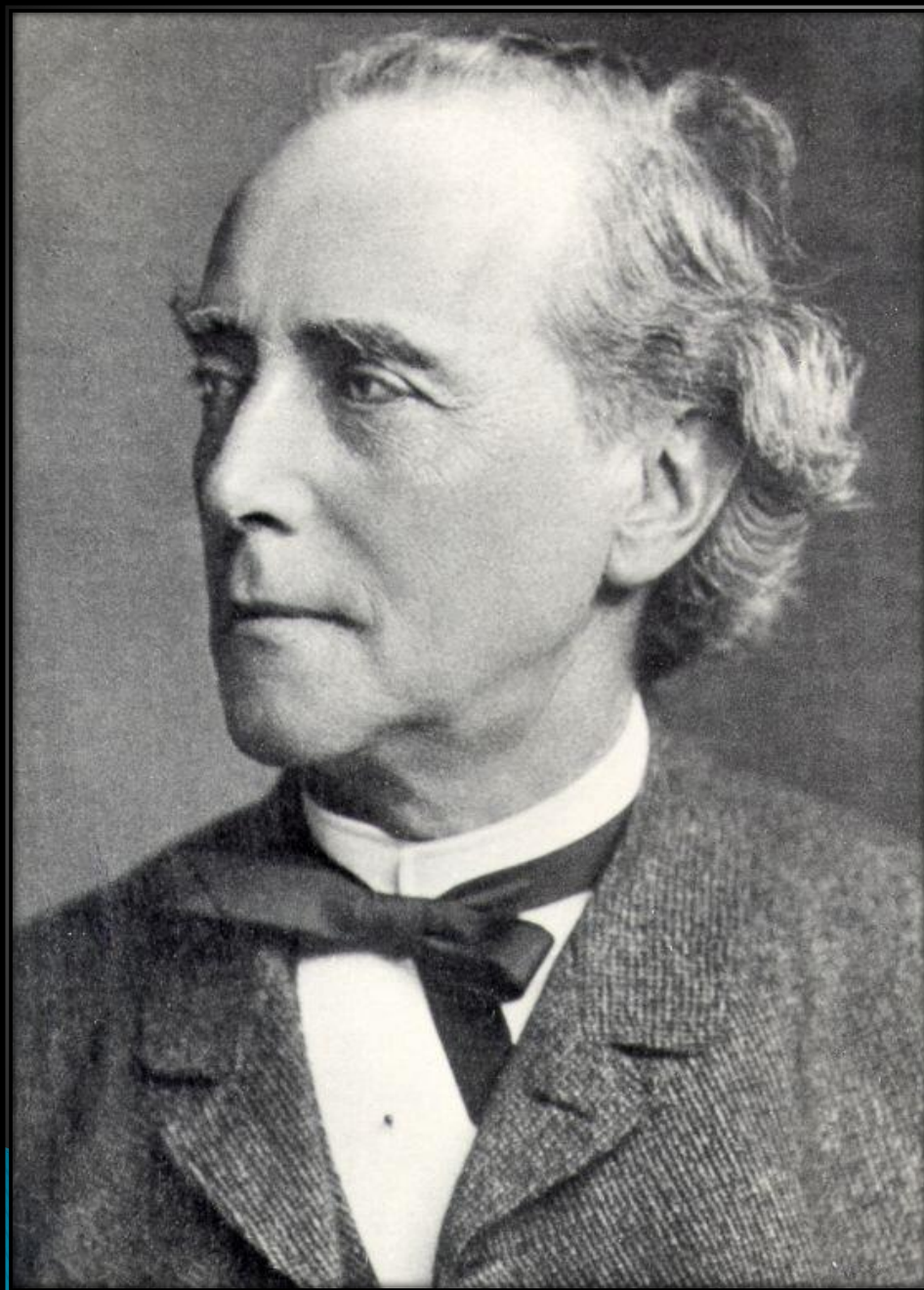
7.1 Reconstruction of the altar of Zeus at Olympia

Фідій. Зевс Олімпійський

Ніка Пеонія

Тема 3

Міфологічні джерела про засновників
Олімпійських ігор.

Хронологія олімпійських спортивних змагань

Зани - бронзові зображення Зевса

Періодизація і хронологія Олімпійських ігор

(Ю.В. Шанін «Олімпія. Історія античного атлетизму»)

- ▶ **Героїчний період (II тис. до н.е.)** – участь в іграх беруть боги-олімпійці і герої;
- ▶ **Легендарний період (50 р. після Девкаліонова потопу)** – після перерви О. ігри були відновлені на честь Геракла Ідейського;
- ▶ **Напівлегендарний період (IX ст. до н.е. = 884 р. до н.е.)** – після перерви О. ігри поновили за ініціативи царя Спарти, законодавця Лікурга, і царя Еліди (область, де знаходиться Олімпія) Іфіта;
- ▶ **Історичний період (починаючи з 776 р. до н.е. до 393 р. н.е.)** – письмове свідоцтво перемоги у бігу елідця Коройба;
- ▶ **Сучасний період** – *всесвітні спортивні змагання, що проводяться з 1896 р.*

Титаномахія
Двобій
Зевса і
Кроноса

Фрагмент фронтона
храму Артеміди на
о. Корфу (VI ст. до н.е.)

Корибанти і курети. Геракл (Ідейський)

Геракл (Фіванський) і Авгієві стайні

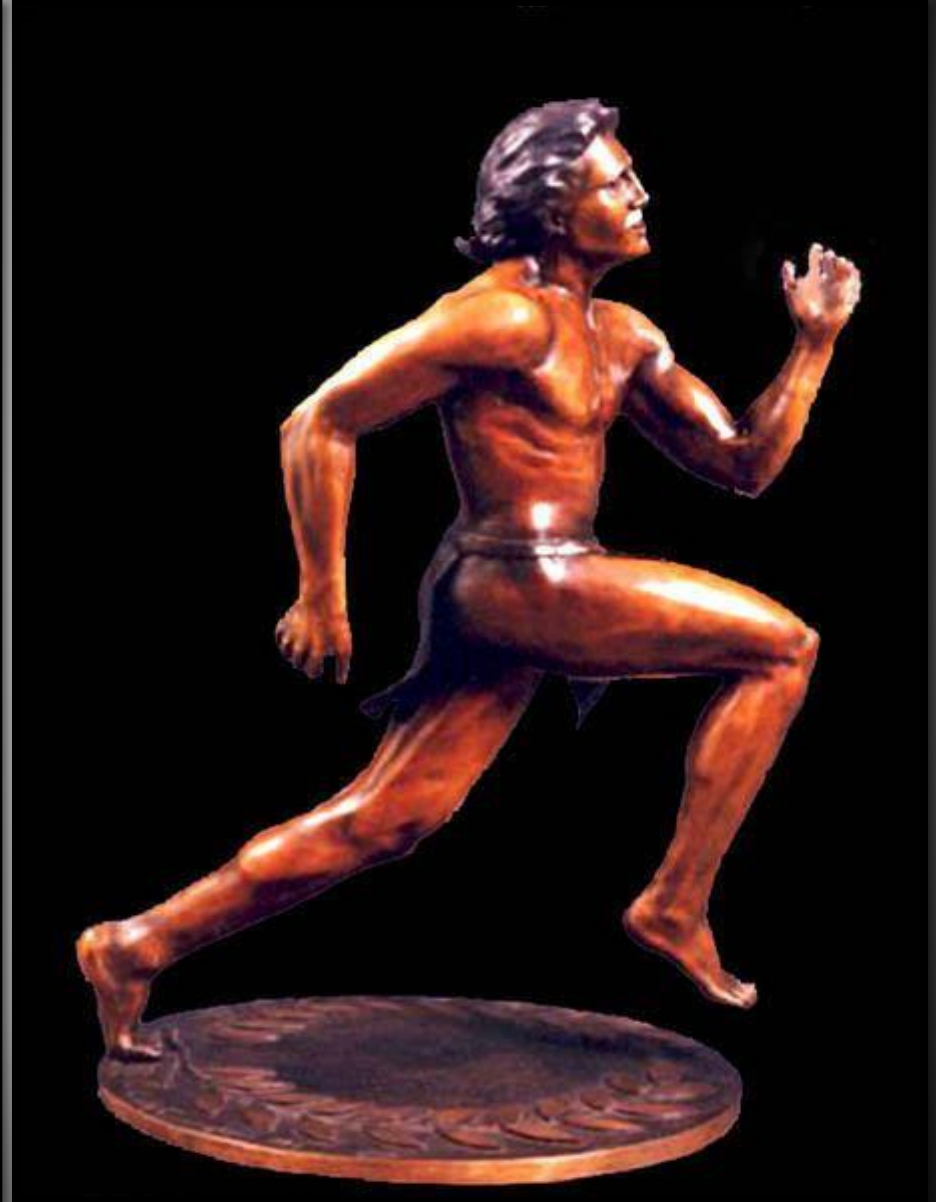

Пелопс і Гіпподамія

**Коройб з Еліди (грец. Κόροιβος Ἡλεῖος)-
переможець у бігу 776 р. до н.е.**

Теодосій I (347-395 рр.)

Засідання Міжнародного атлетичного конгресу на чолі з П'єром де Кубертенем (Сорбонна, 1894 р.)

Тема 4

1. Порядок проведення Олімпійських ігор в історичний період
2. Правила допуску спортсменів до змагань
3. Види спортивних змагань
4. Склад суддівської колегії в Олімпії
5. Нагороди для переможців
6. Жінки – учасниці і переможниці Олімпійських ігор

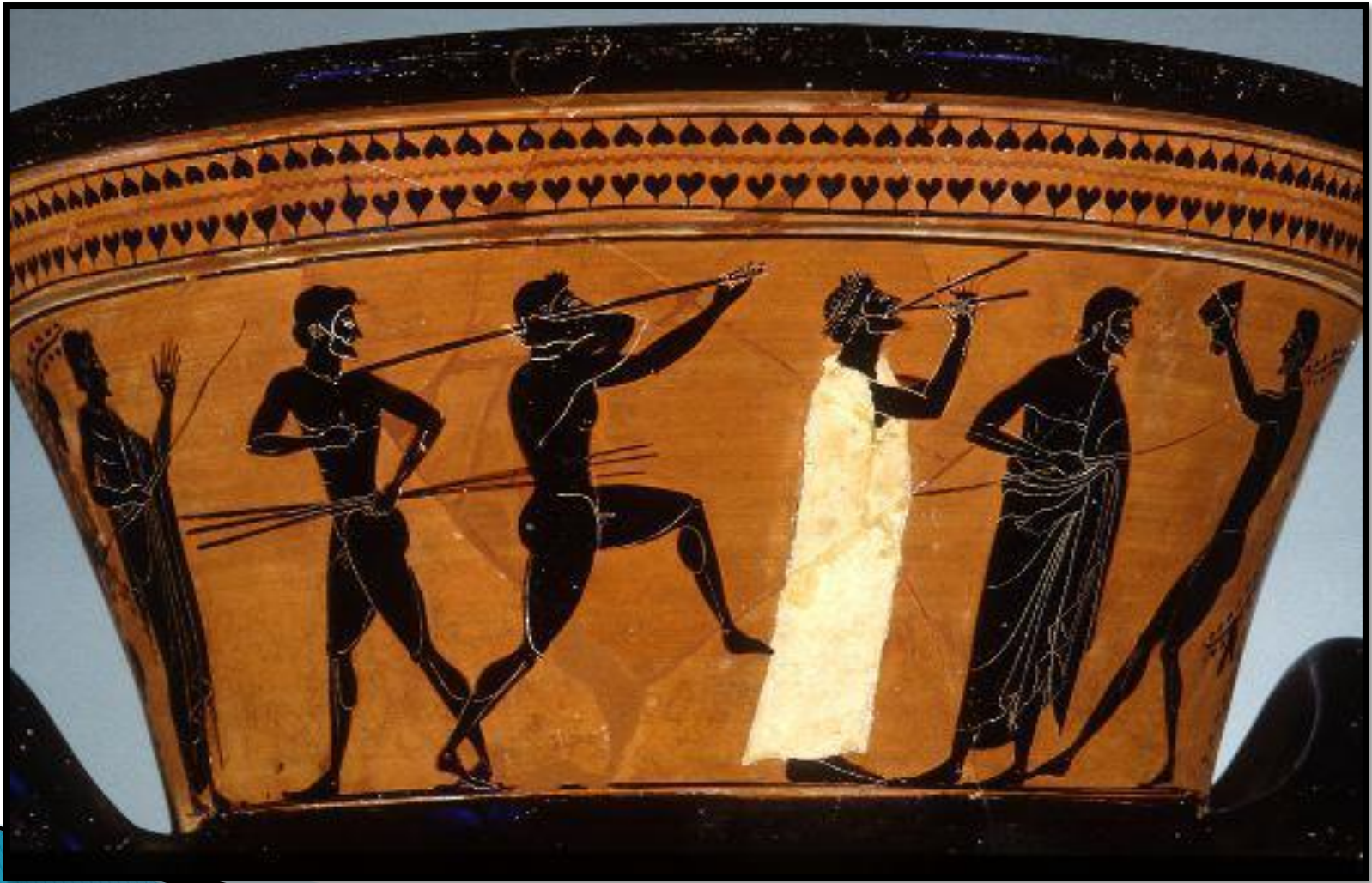

- ▶ Перші Олімпійські ігри (з 1-ї по 13-ту Олімпіаду) тривали один день і мали у програмі один вид змагань — **біг** (δρόμος) на один стадій (στάδιον) - 192,27 м. З часом програма Ігор розширювалася, з'явилися нові види спорту, а змагання тривали 5 днів: **біг** на довгі дистанції (δολιχός); **біг в озброєнні** на 2-4 стадії (ὄπλιτόδρομος); **пентатлон** (πένταθλον - п'ятиборство): стрибки у довжину, метання диска, біг, кидання списа, боротьба); **боротьба** (πάλη); **кулачний бій** (πυγμαχία, від πυγμή - кулак); **панкратіон** (πανκράτιον) - поєднання боротьби і кулачного бою. З часом додалися **змагання на колісницях** (ἵπποδρομία) з двома або чотирма кіньми.
- ▶ Спортсмени – живе втілення грецького ідеалу калокагатії (грец. **καλός και αγαθός**), фізичної і духовної довершеності.
- ▶ **Елланодики** (Ἐλλανοδίκαί, букв. «еллінські судді») – кращі громадяни Еліди (до 10-ти осіб), що входили до організаційного комітету і колегії суддів. Обиралися за жеребом. Під час змагань слідкували за дотриманням правил учасниками, подавали команди і сікли порушників особливою роздвоєною різкою.
- ▶ Символи елланодиків – довга червона або з червоними смугами туніка і різка для покарання.

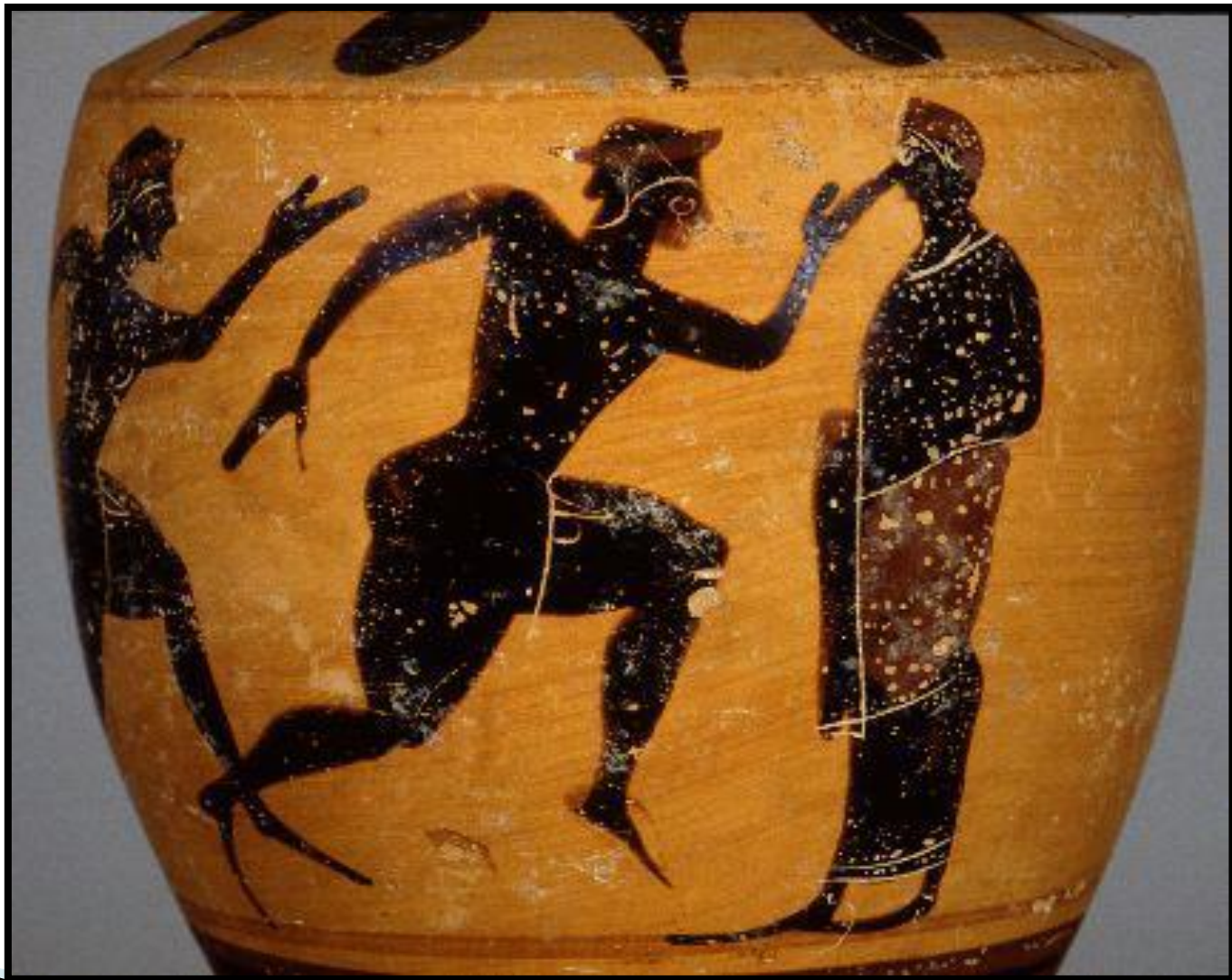
Античний стадіон

**Атлети (від грец. ἄθλον – нагорода),
елланодики / тренери
(чорнофігурний кратер)**

Змагання з бігу (дрόμος)

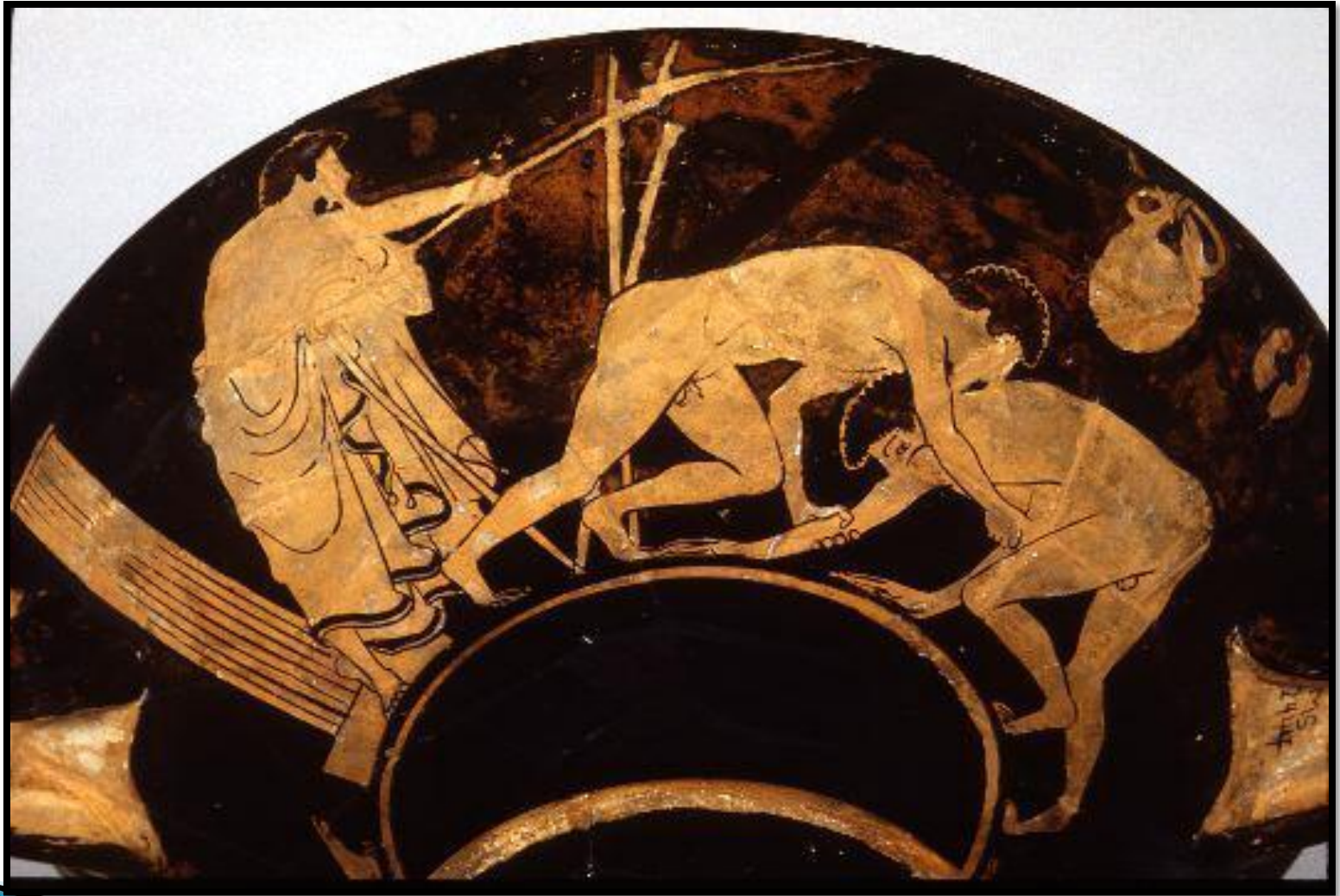

**Біг у повному озброєнні
(грец. όπλιτόδρομος, όπλιτοδρομία)**

Βοροτ̑βα (πάλη)

Πανκράτιον (πανκράτιον)

Панкратіон

Кулачний бій (πυγμαχία)

Кулачні бійці

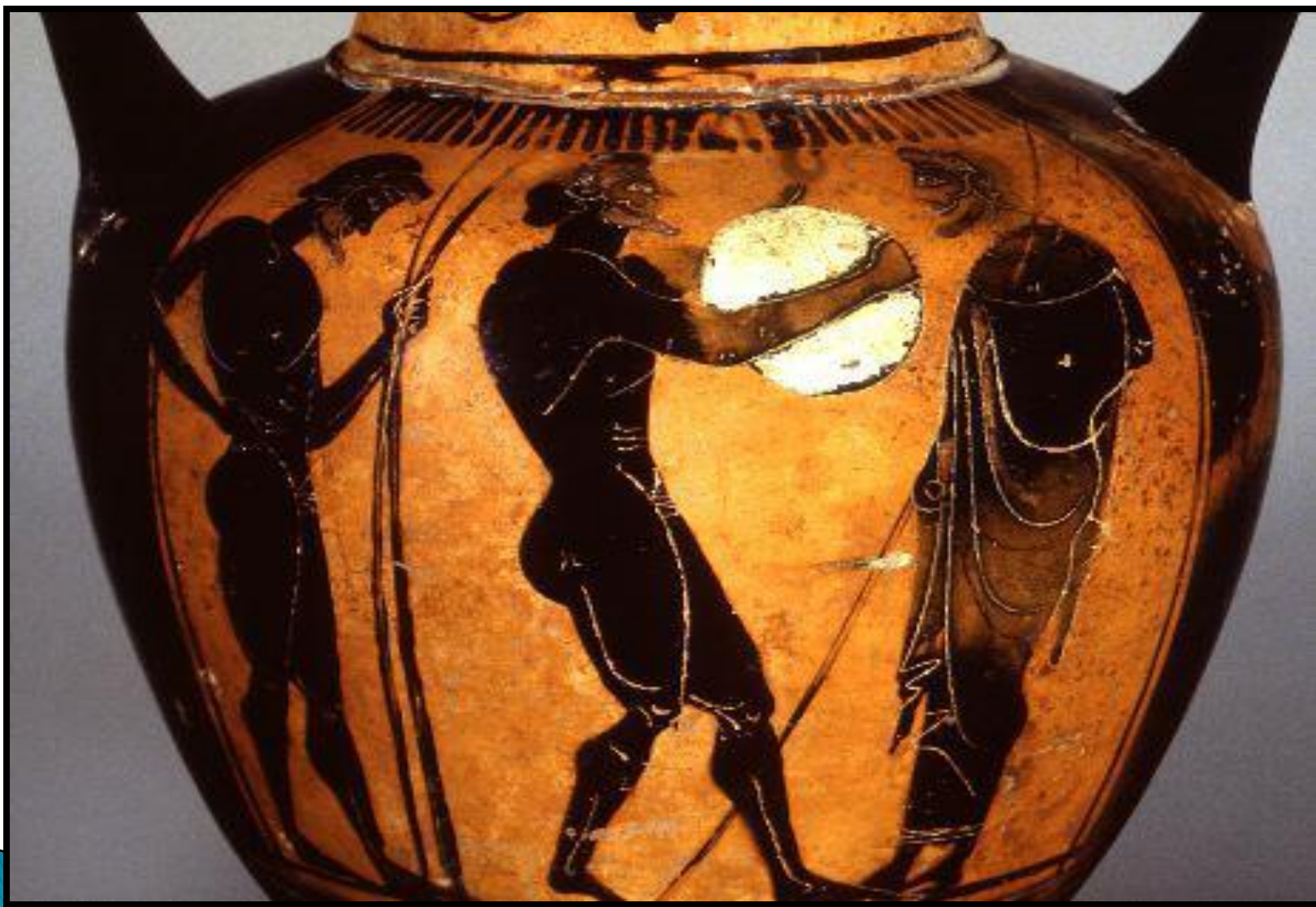
Аполлоній. Кулачний боєць (І ст. до н.е.)

Пентатлон (πένταθλον): 1) кидання списа (червонофігурний килик)

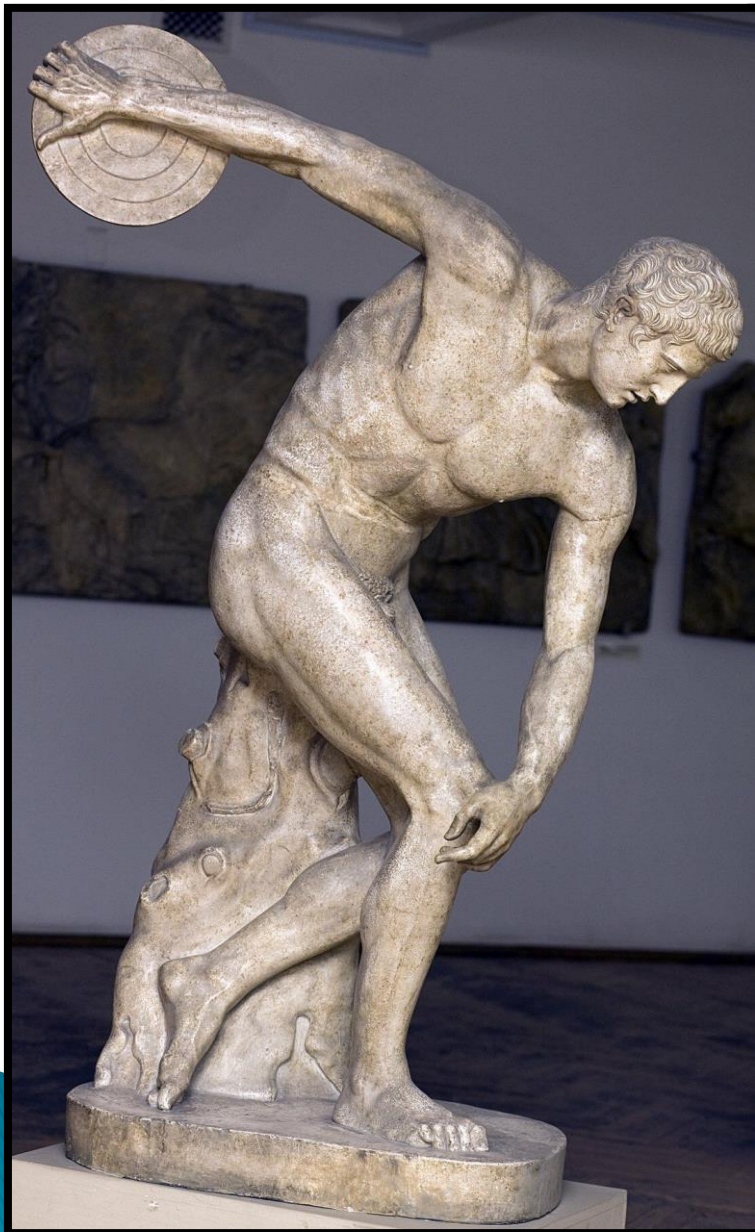

Пентатлон: 2) метання диска (грец. δίσκημα)

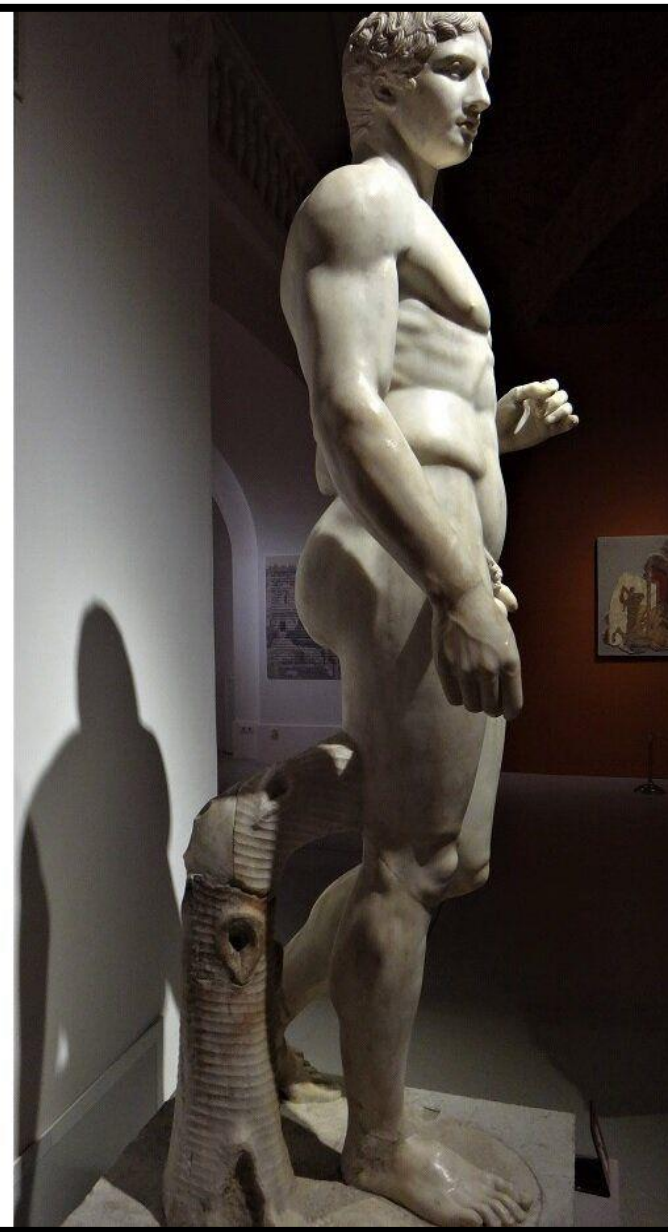
Мирон. Дискобол

(грец. Δισκοβόλος)

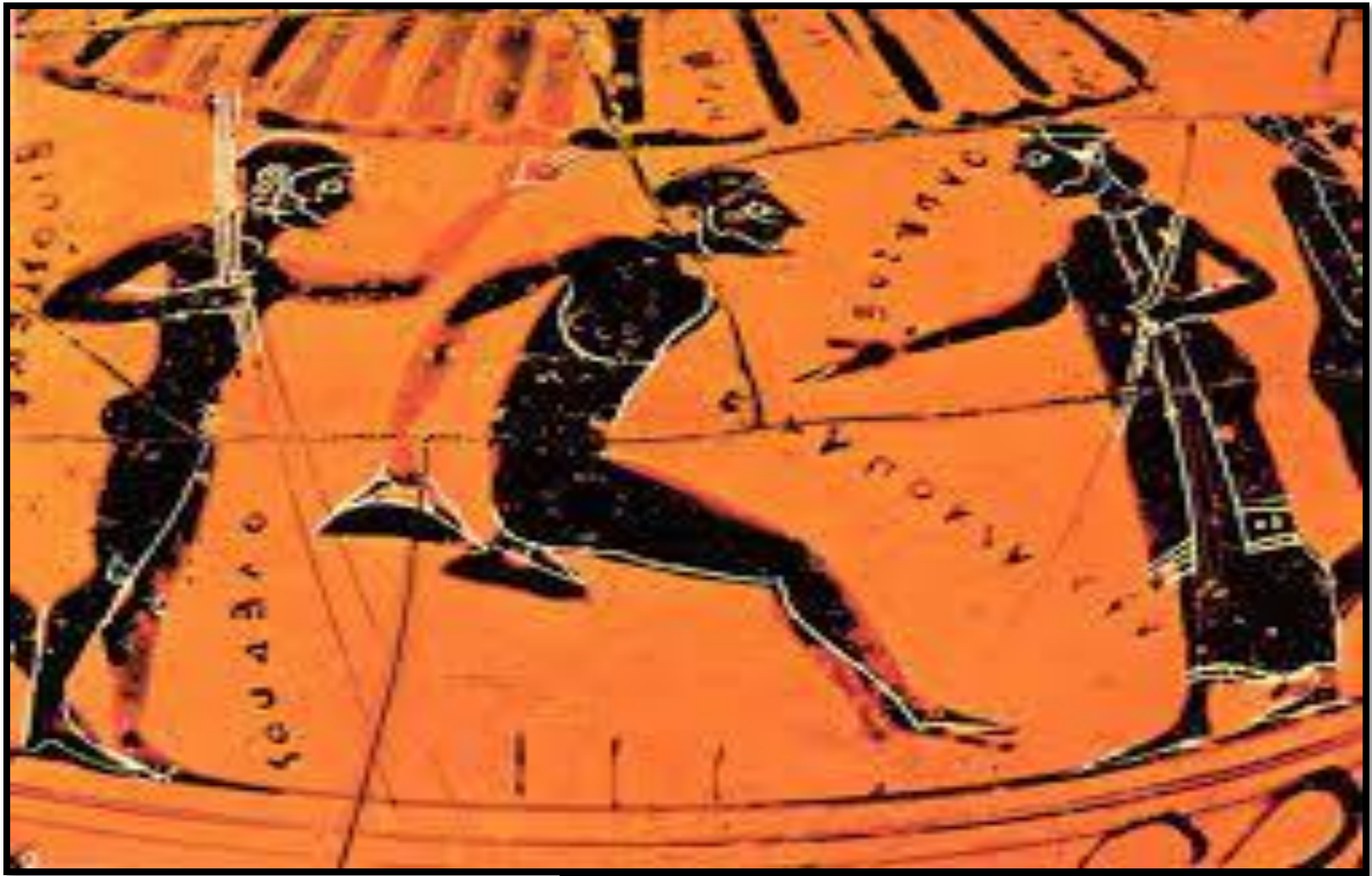
Поліклет. Списоносець

(грец. δορυφόρος)

Пентатлон: 3) стрибки у довжину

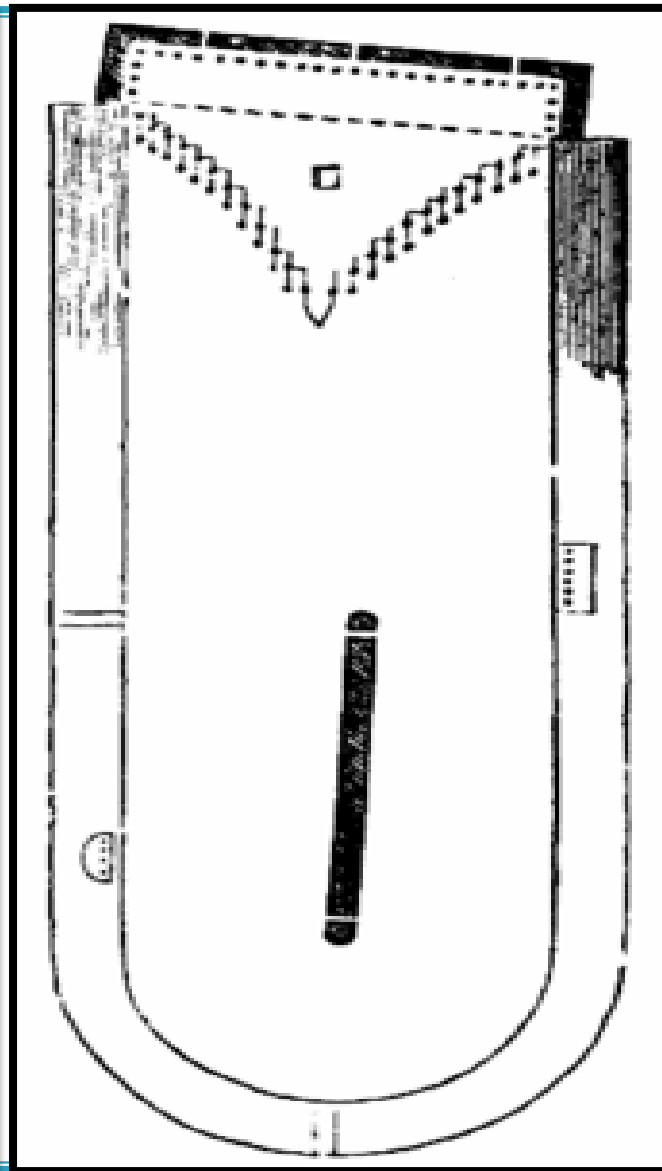
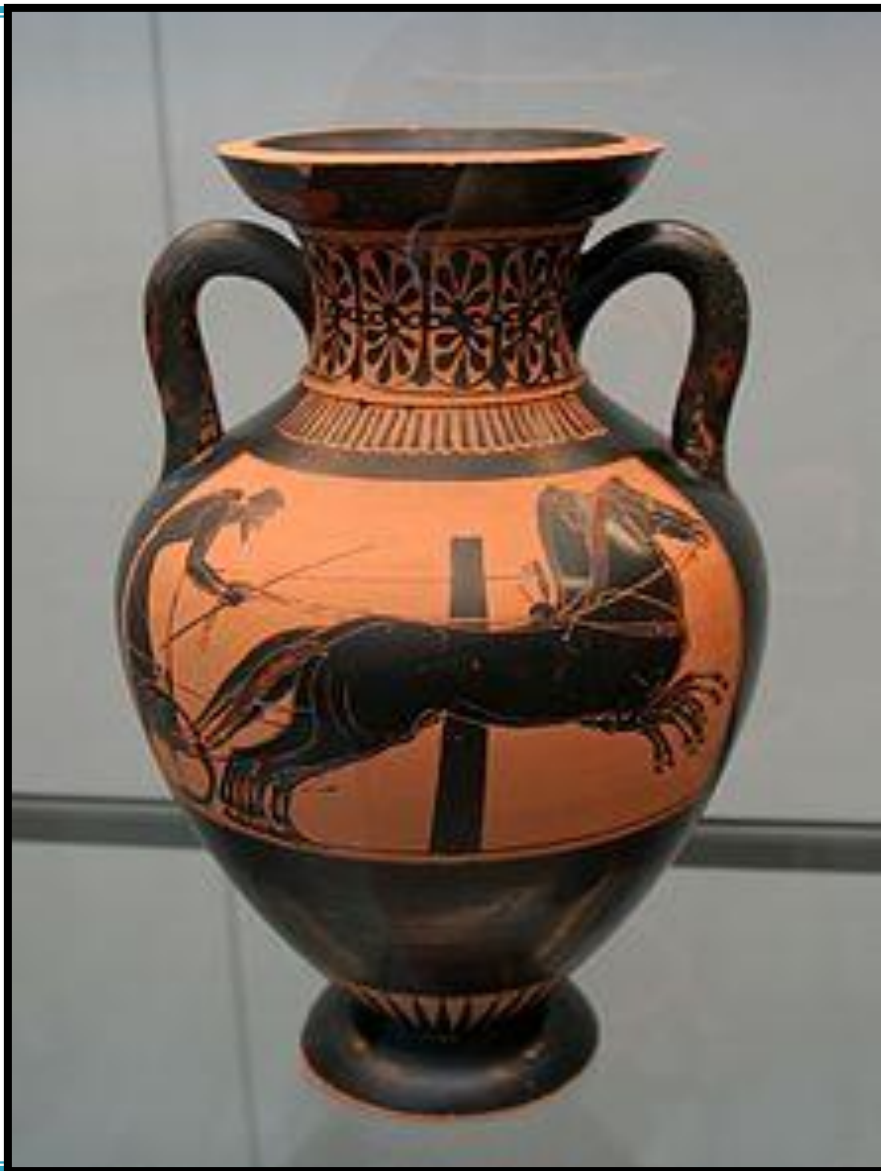

Кам'яна гиря з написом: “Бібон, син Фола, підняв мене над головою однією рукою” (316 lbs = 143 кг)

Гіпподром (ἵπλόδρομος, від ἵπλος – кінь, δρόμος – біг)

Кінні перегони верхи

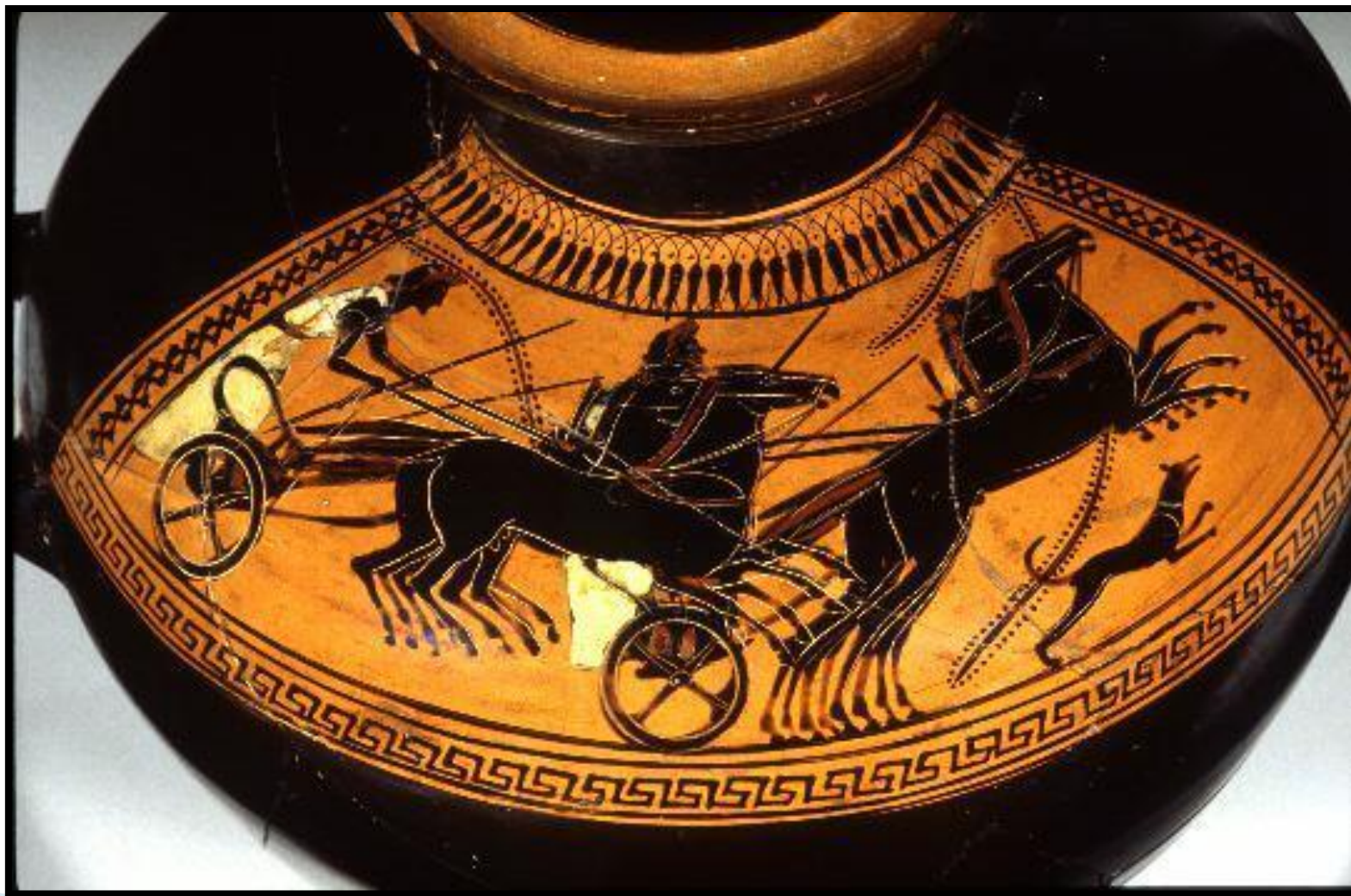
Змагання двокінних колісниць

Колісниця-квадрига

Змагання колісниць-квадриг

Кініска (дочка спартанського царя Архідама II) –
переможниця 96-ї Олімпіади 396 р. до н.е.

Переможниця у бігу (V ст. до н.е.)

Нагородження атлетів – олімпіоніків

Символи перемоги

Поліклет із Аргоса (430 р. до н.е.).

Діадумен (грец. Διαδούμενος, від διάδημα – пов'язка)

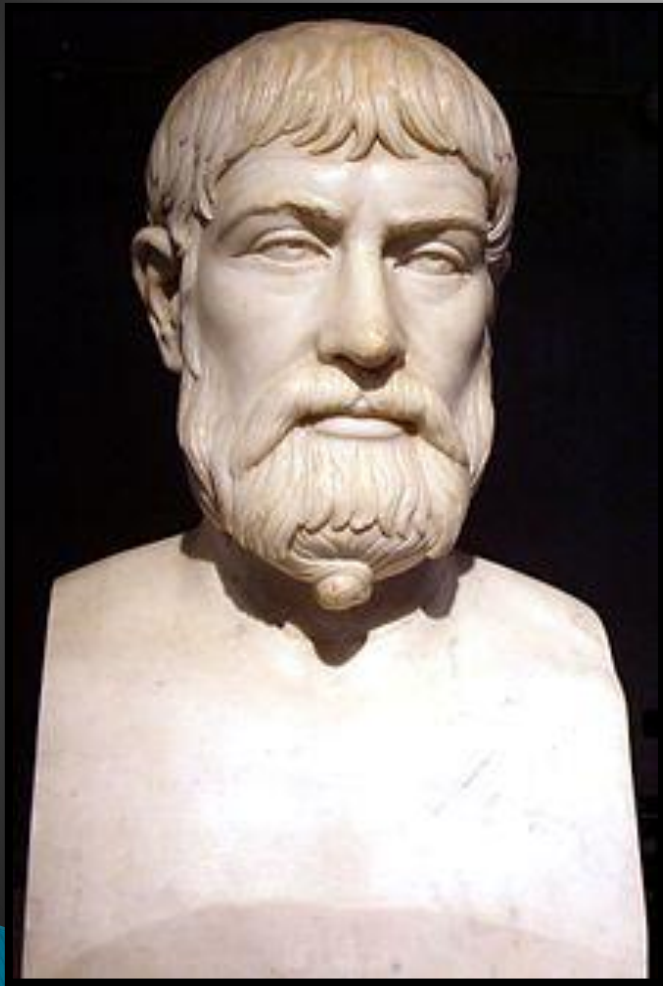
έλαια καλλιστεφάνος

▶ κότινος, στλεγγίς (λατ.
striglius)

Піндар (грец. Πίνδαρος)

522-446 до н.е.

Поет-лірик, який уславив себе як автор епінікіїв (гр. *ἐπινίκιον*, від *ἐπινίκιος* «переможний» < *Νίκη* «Ніка, богиня перемоги») – урочистих пісень, що звучали у музичному супроводі хору з метою уславити переможця загальноеллінських ігор. Збереглося 45 епінікіїв, присвячених переможцям спортивних змагань в Олімпії, Дельфах, Немеї. Епінікії були віршами, написаними поетом на замовлення громад, міст або приватних осіб. Хорову пісню виконували під час церемонії святкової зустрічі героя-переможця громадою рідного поліса. Піндар був співцем і захисником аристократичної калокагатії (грец. *καλός και αγαθός*).

Тема 5

1. Олімпійські династії і спортивне довголіття.

2. Найважливіші панеллінські ігри:

Піфійські, Істмійські, Немейські

3. Панафінеї – свято на честь богині Афіни

- ▶ Олімпійська династія борця **Діагора Родосського** (Διαγόρας ὁ Ῥόδιος):
- ▶ брат Акусілай
- ▶ сини Дамагет, Джоріей, Сосій
- ▶ дочка Каліптера
- ▶ онуки Евкл, Песейдор

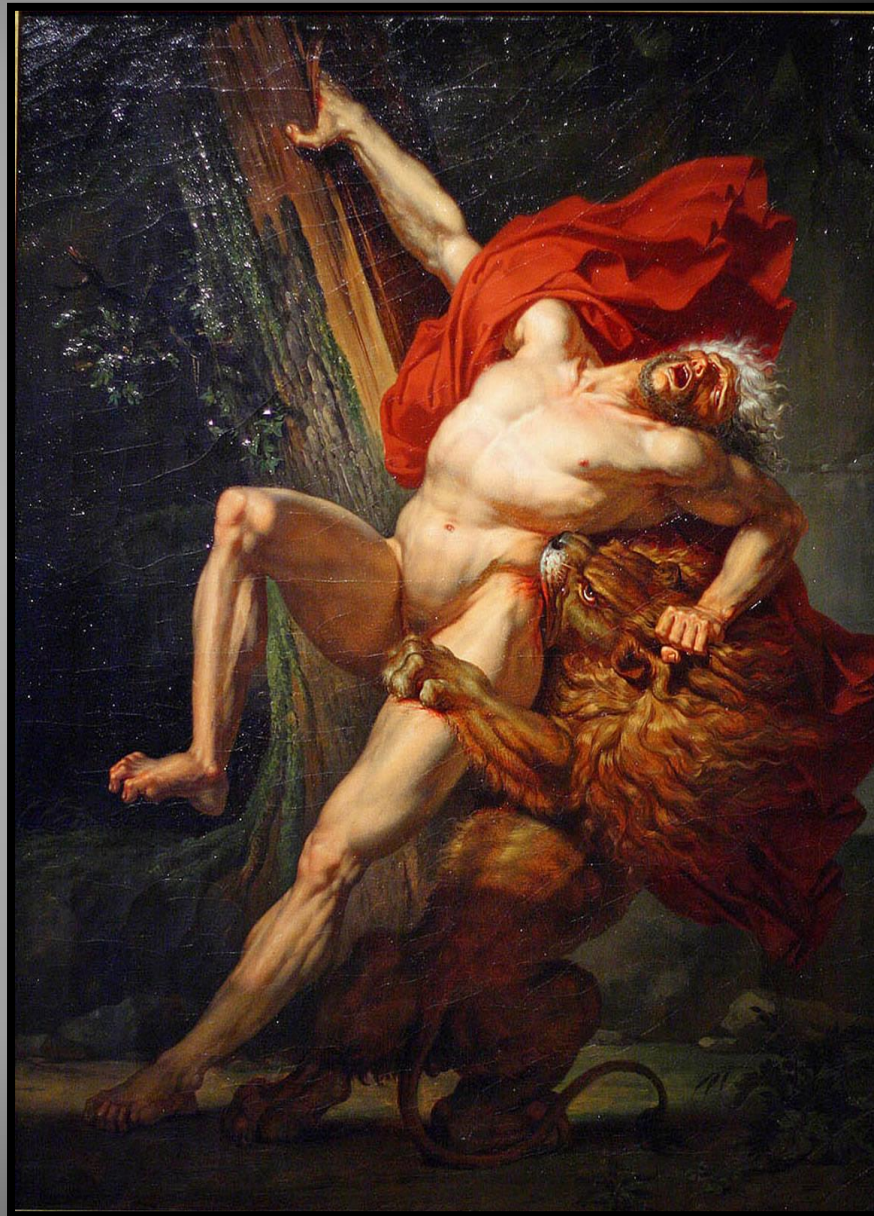
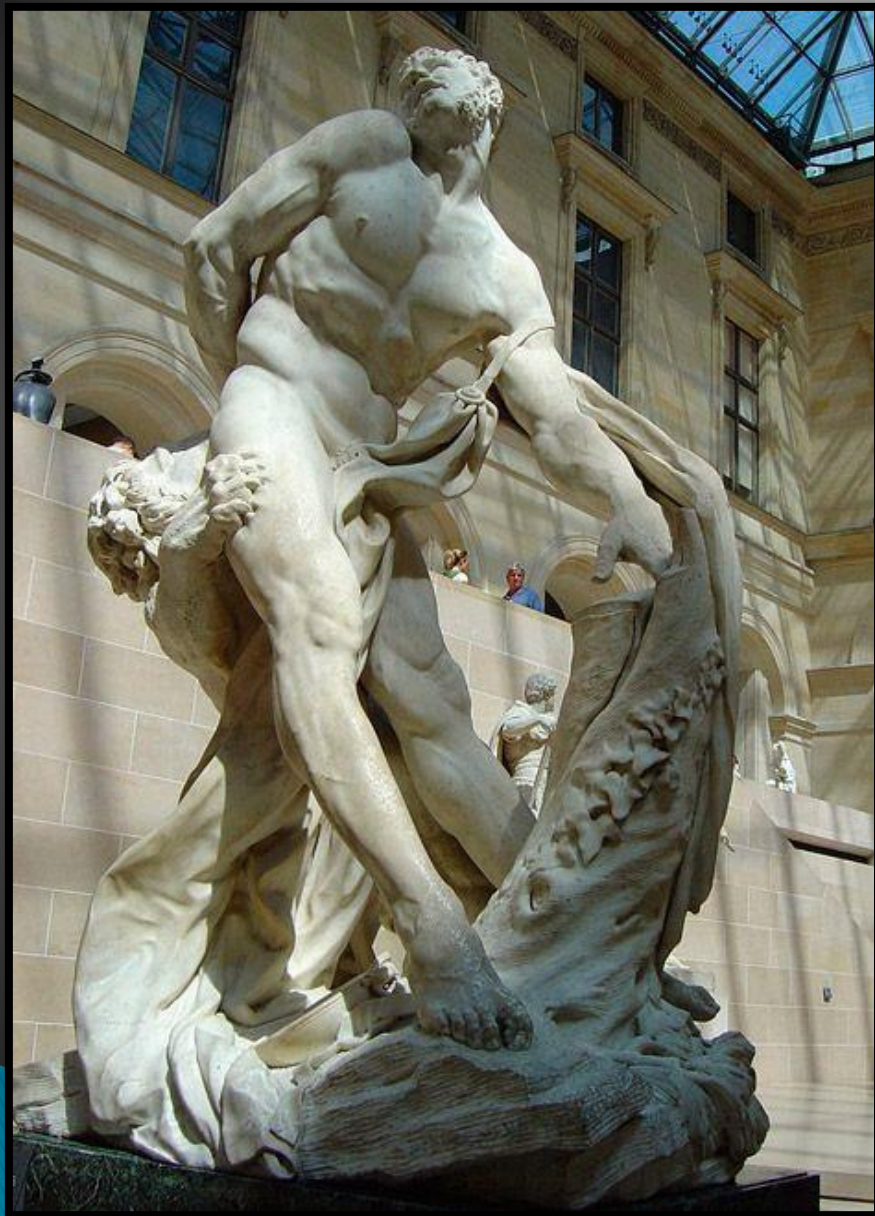
Діагор Родосський (? - 448 р. до н.е.)

Діагор Родосський з синами

Мілон Кротонський (VI ст. до н.е.)

Найбільші центри панеллінських змагань

Піфійські ігри

»» На честь перемоги Аполлона

Аполлон і Піфон (Πύθων)

Аполлон Кіфаред

Аполлон і Дафна

Стадіон у Дельфах

Істмійські ігри

»» На честь перемоги Тесея

Тесеј і Скірон

Мелікерт і Іно

Немейські ігри

»» На честь перемоги Геракла

Стадіон в Немеї

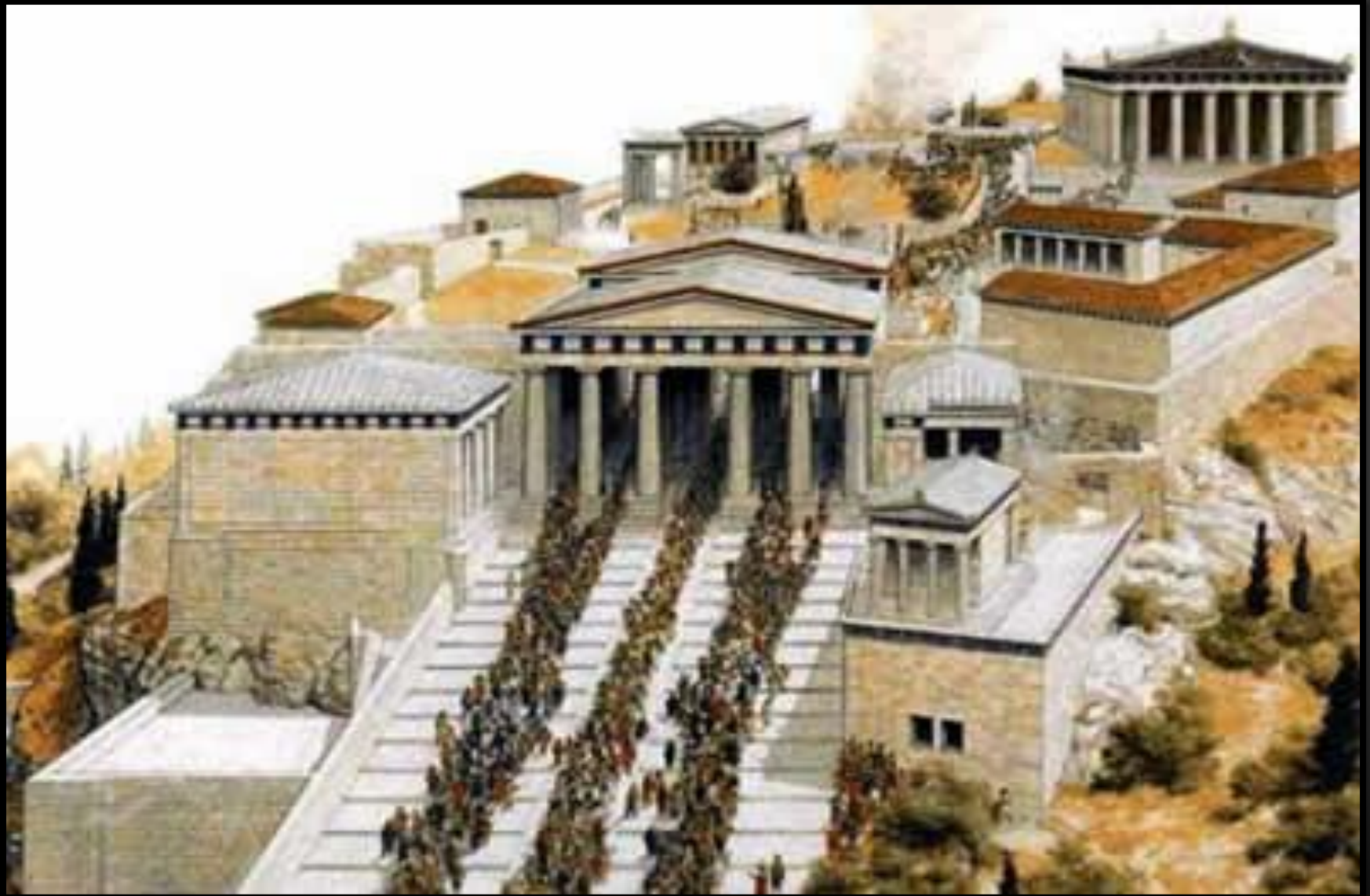
Παναφίней Παναθήναια (μεγάλά / μικρά)

»» На честь засновника Афин Ерiхтонiя

Αθηνά και Έριχθόνιος

Панафінеї

**Ерехтейон (гр. Ἐρέχθειον) – храм на честь Ерехтея
(гр. Ἐρεχθεύς), сина або онука Еріхтонія
(421 – 406 рр. до н.е.)**

Фриз Парфенона (реконструкція) Музей Акрополя

Фрагменти фриза Парфенона. Урочиста процесія

Фрагменти фриза Парфенона. Церемонія передачі пеплоса

Фрагменти фриза Парфенона

Фрагменти фриза Парфенона

Панафінейські амфори

Панафінейські амфори

Панафінейська амфора. Ойнохоя із зображенням
лампадодромії

Бойовий танок пірріху

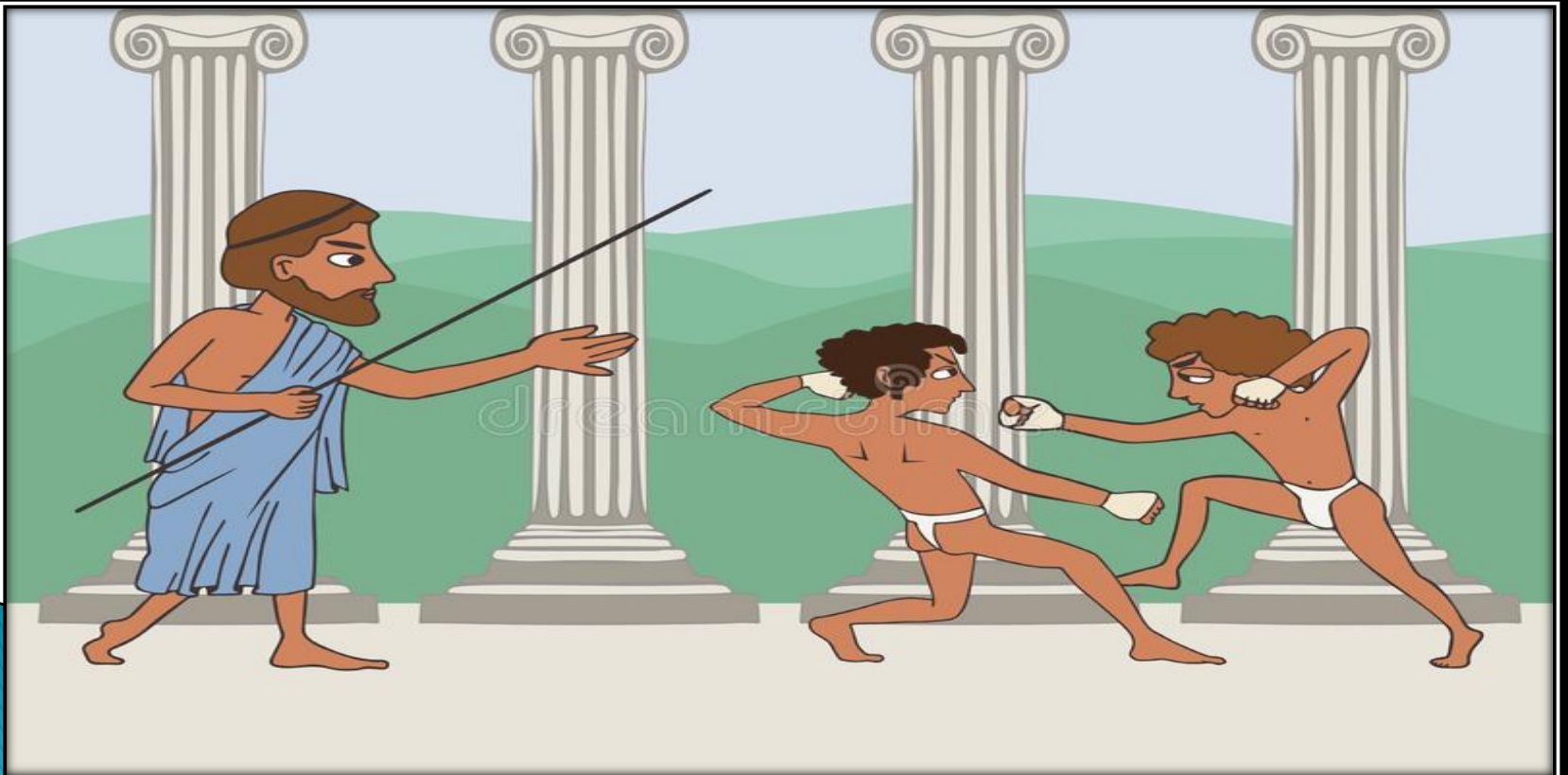
Одеон (гр. Ὀδεῖον) Перікла м. Ефес

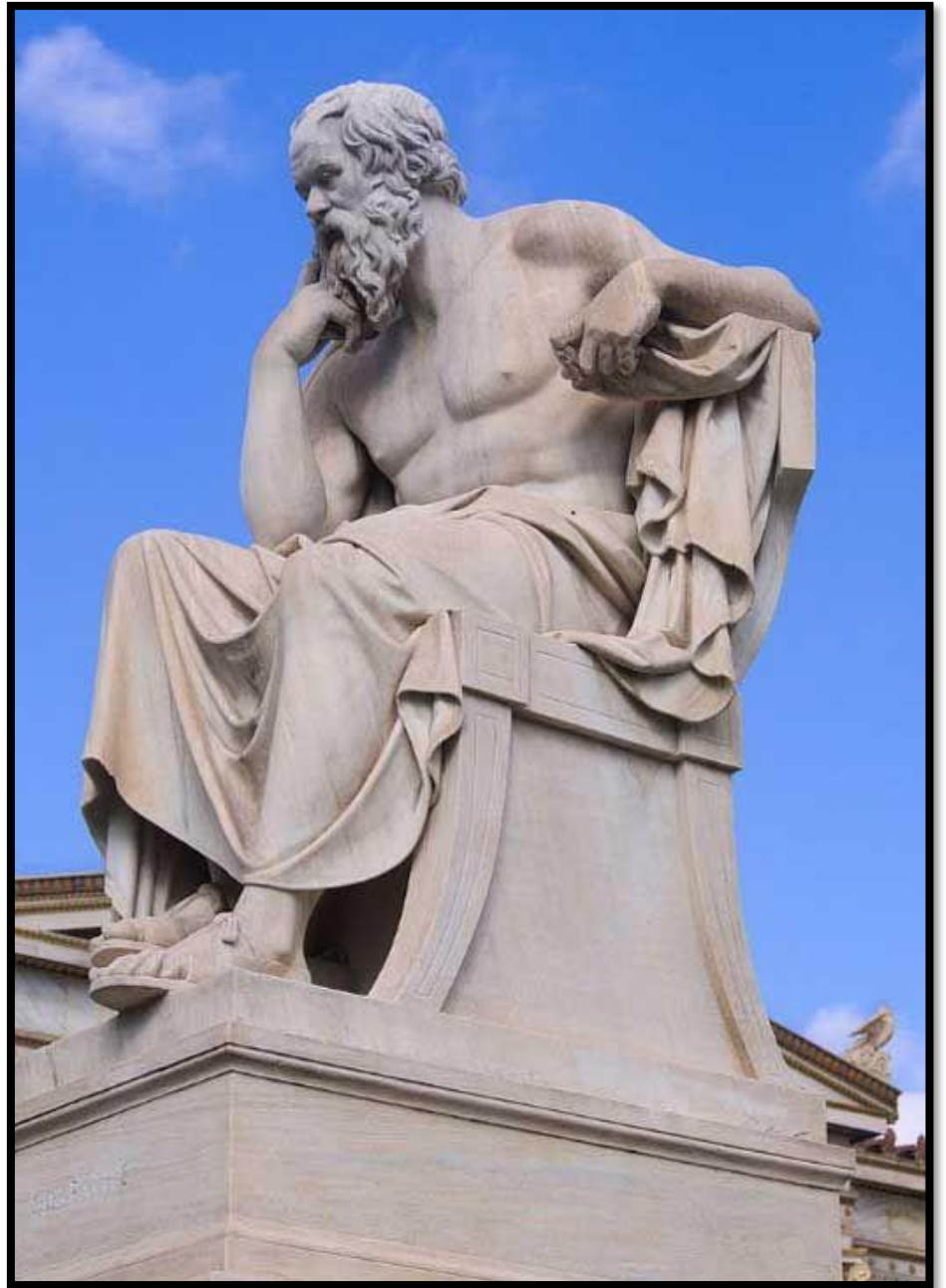

Тема 6

Система виховання у Давній Греції

1. Афінська і спартанська педагогічні школи
2. Палестра і гімнасій – спортивні навчальні заклади і тренувальні бази атлетів
3. Спорт як важлива складова культури і шлях до ідеалу в античні часи і сьогодні

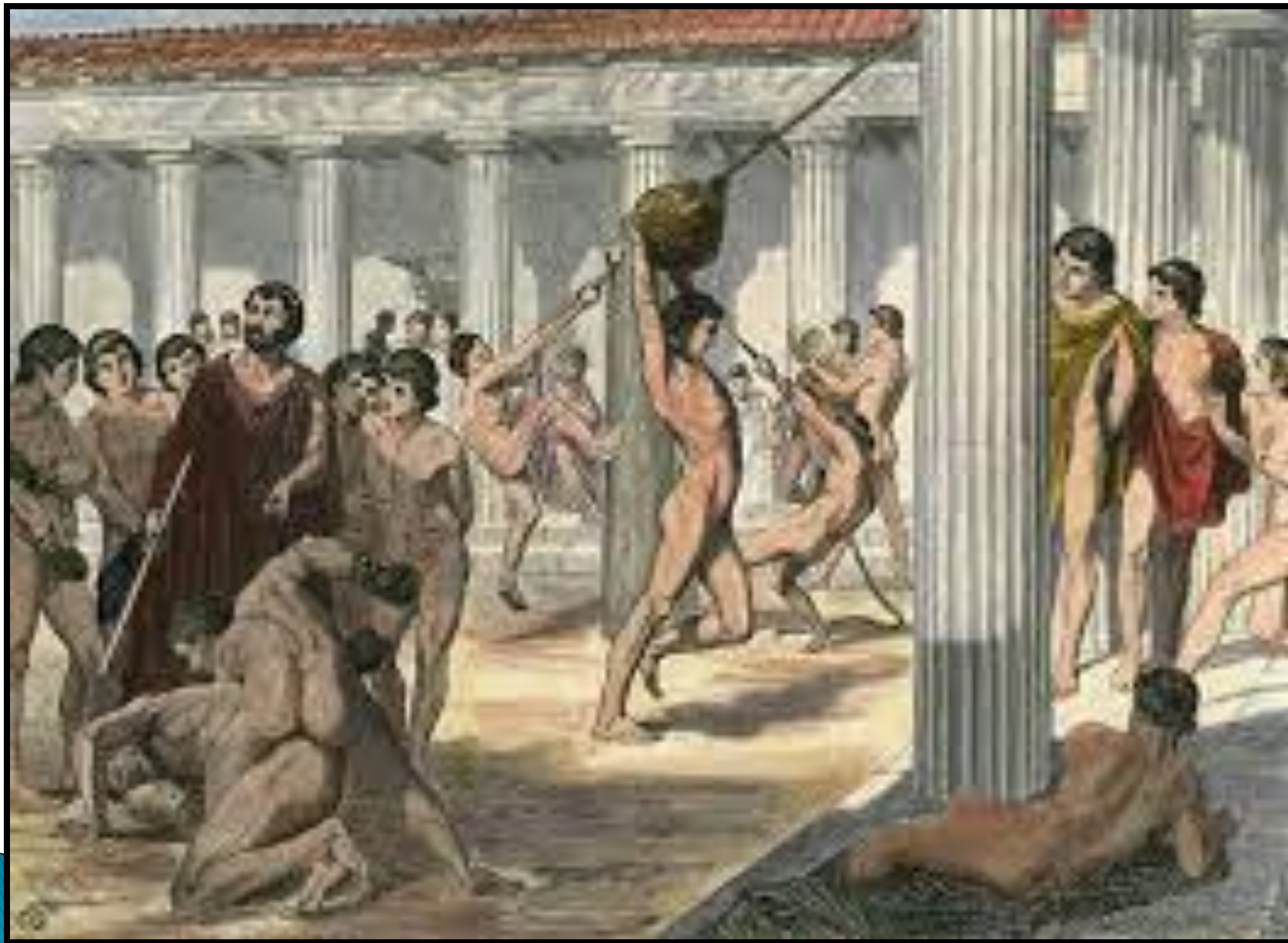
Відбір новонароджених дітей у Спарті

Система громадського виховання дітей у Спарті (грец. ἀγωγή - відведення)

Фізичне виховання спартіатів

Навчання військовій справі

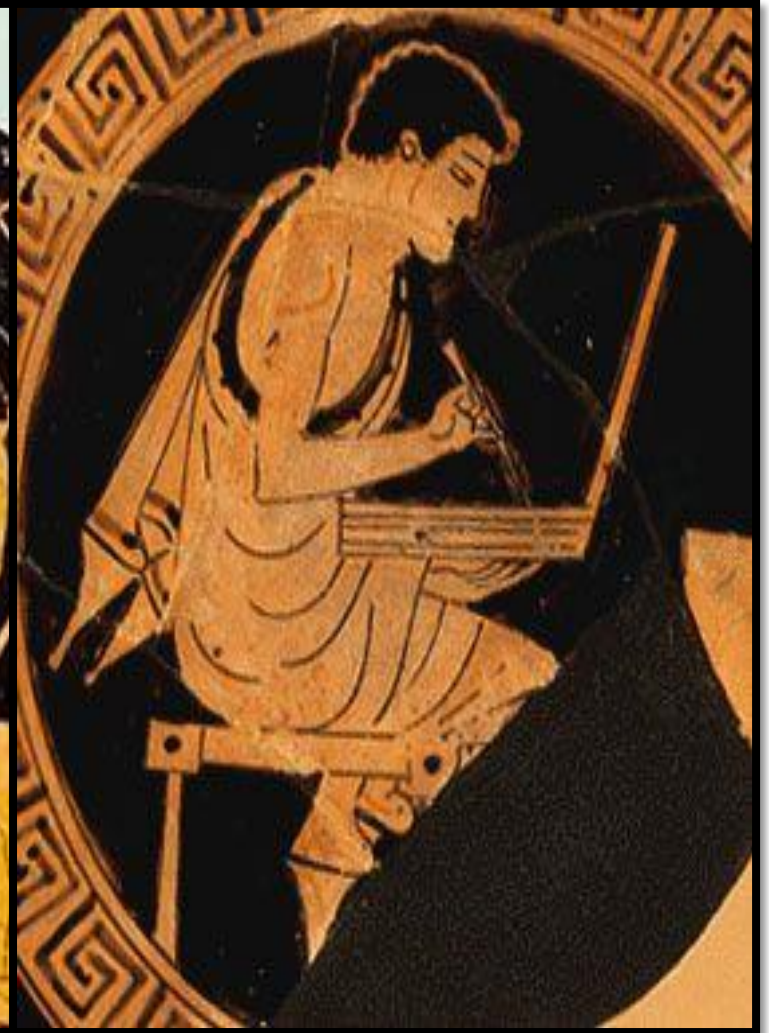
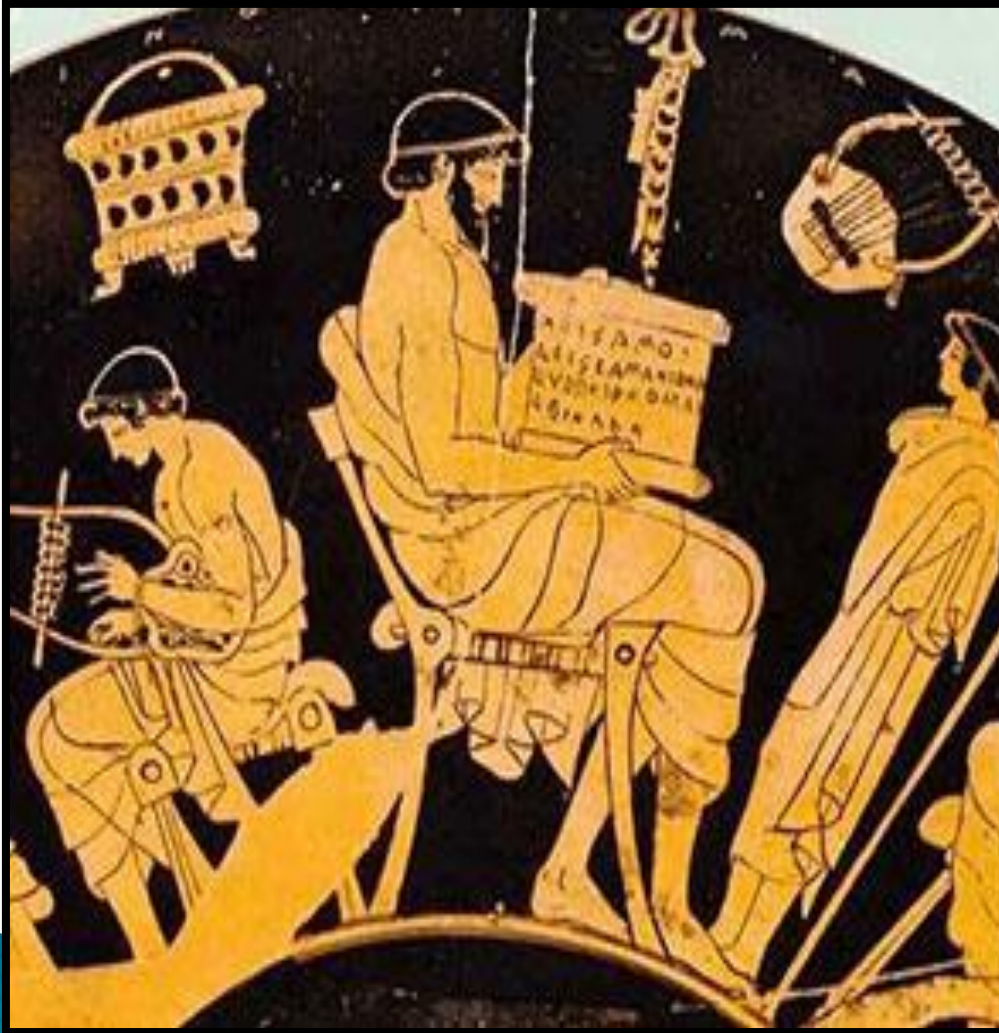
Криптії (грец. κρυπτεία - засідка) – “розваги” спартіатів

Виховання дівчат у Спарті

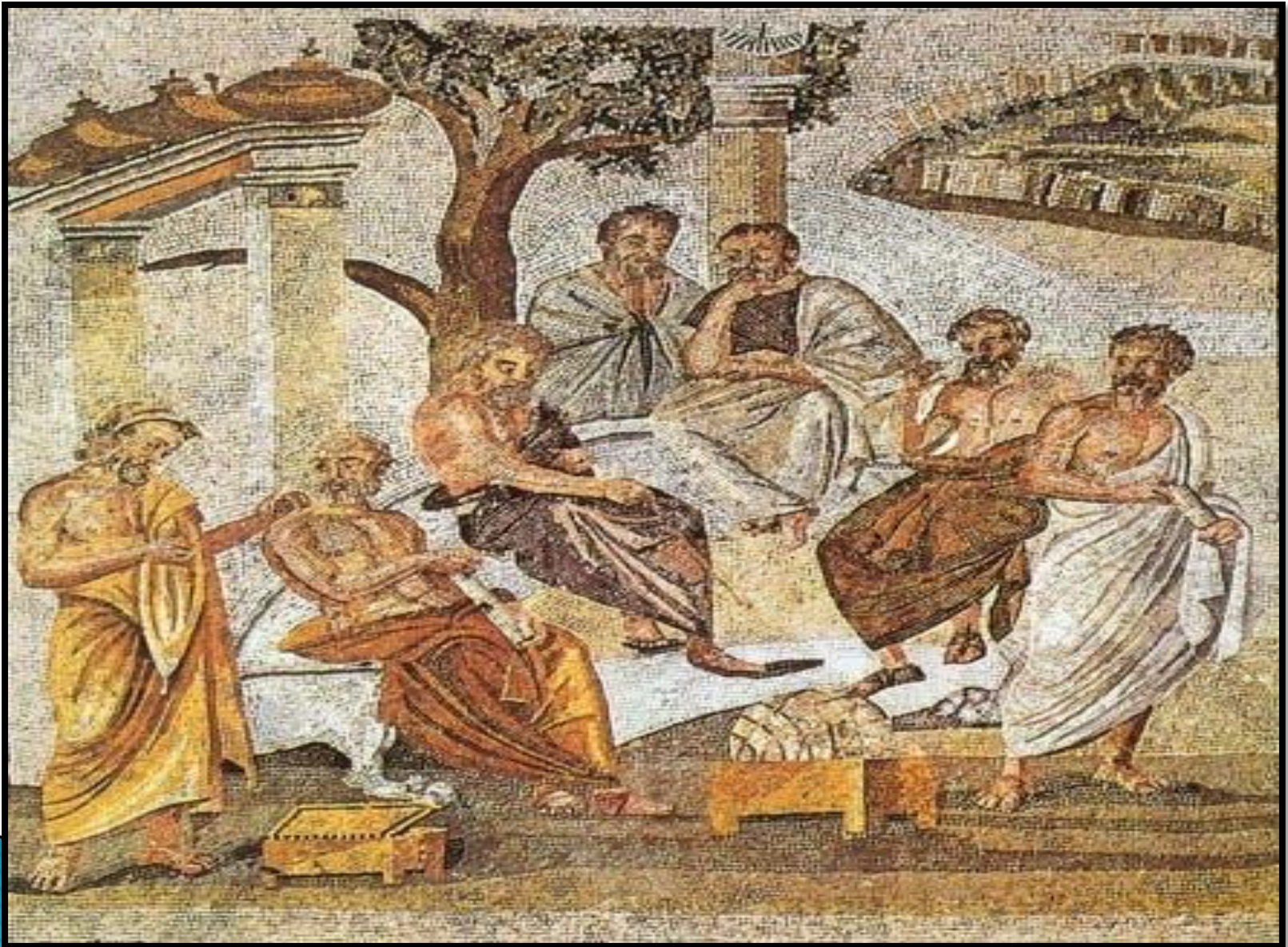
Афінська педагогічна школа: трьохрівнева освіта (музична, граматична, атлетична)

Вища освіта в Афінах
Академія (грец. Ἀκαδημία) заснована
Платоном у 387 р. до н.е.

Академія Платона (мозаїка з м. Помпеї)

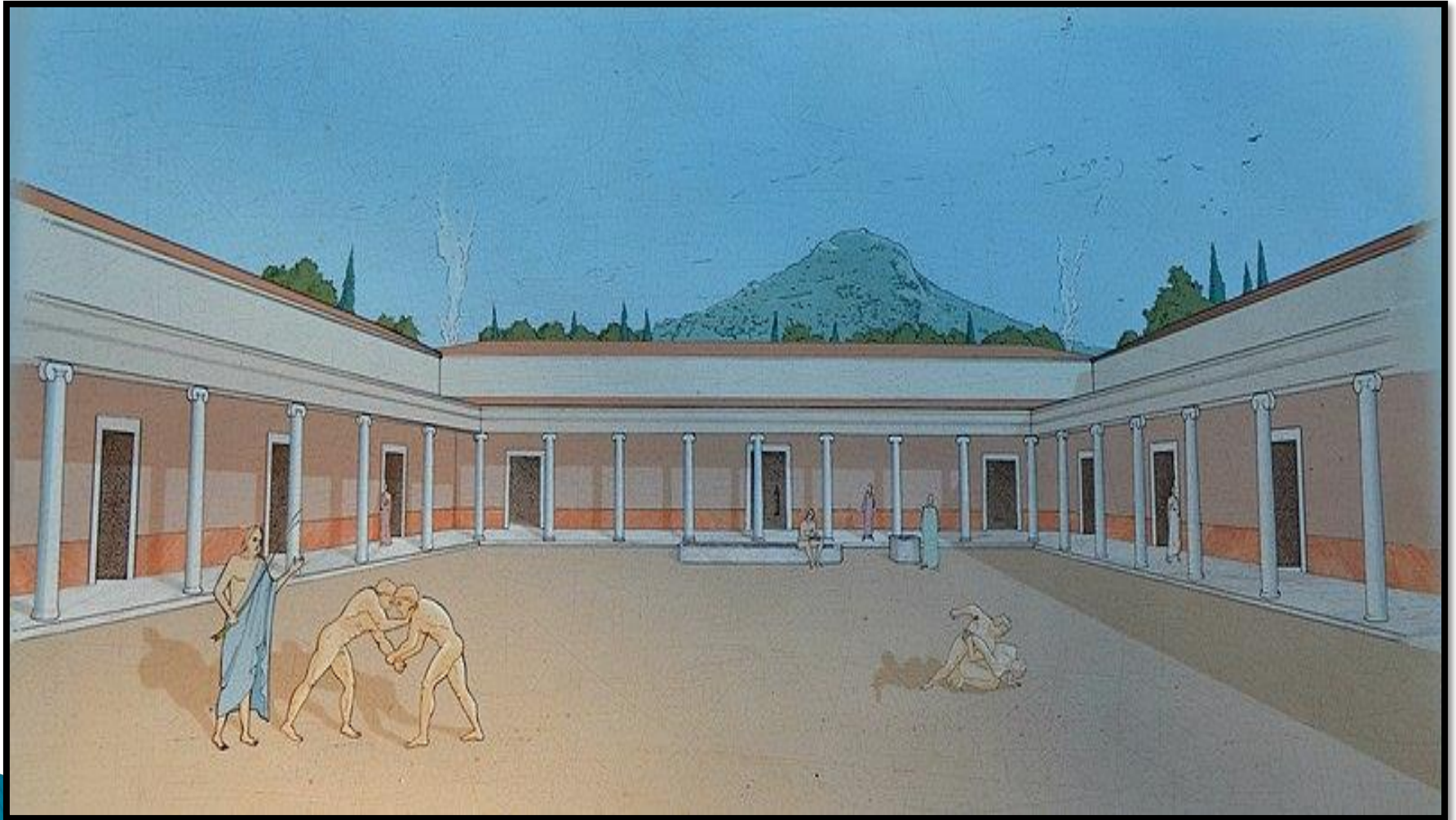
**Лікей (грец. Λύκειον, від Ἀπόλλων Λύκειος),
заснований Арістотелем в Афінах у 334 р. до н.е.**

Палестра (грец. Παλαίστρα) м. Помпеї

Палестра в Лікеї (реконструкція)

Гімнасій (грец. γυμνάσιον, від γυμνός) м. Дельфи

Порівняння спартанської і афінської школи

ВИХОВАННЯ

	Спарта	Афіни
Ідеал виховання	Фізично розвинений, морально загартований воїн	Гармонійно (фізично і інтелектуально) розвинута особистість
Мета виховання	Формування готовності долати будь-які життєві і військові труднощі	Формування доброчесності як головної цінності громадянина
Спільні і відмінні риси	<i>Жорстка державна система переважання фізичної підготовки над загальноосвітньою; принцип агональності як головний метод виховання; застосування тілесних покарань</i>	Індивідуальний характер виховання; існування як державних, так і приватних навчальних закладів; трирівнева система освіти (фізична, музична, літературно-граматична); <i>фізичне виховання як розвиток культури тіла; існування вищої філософської освіти для</i>